

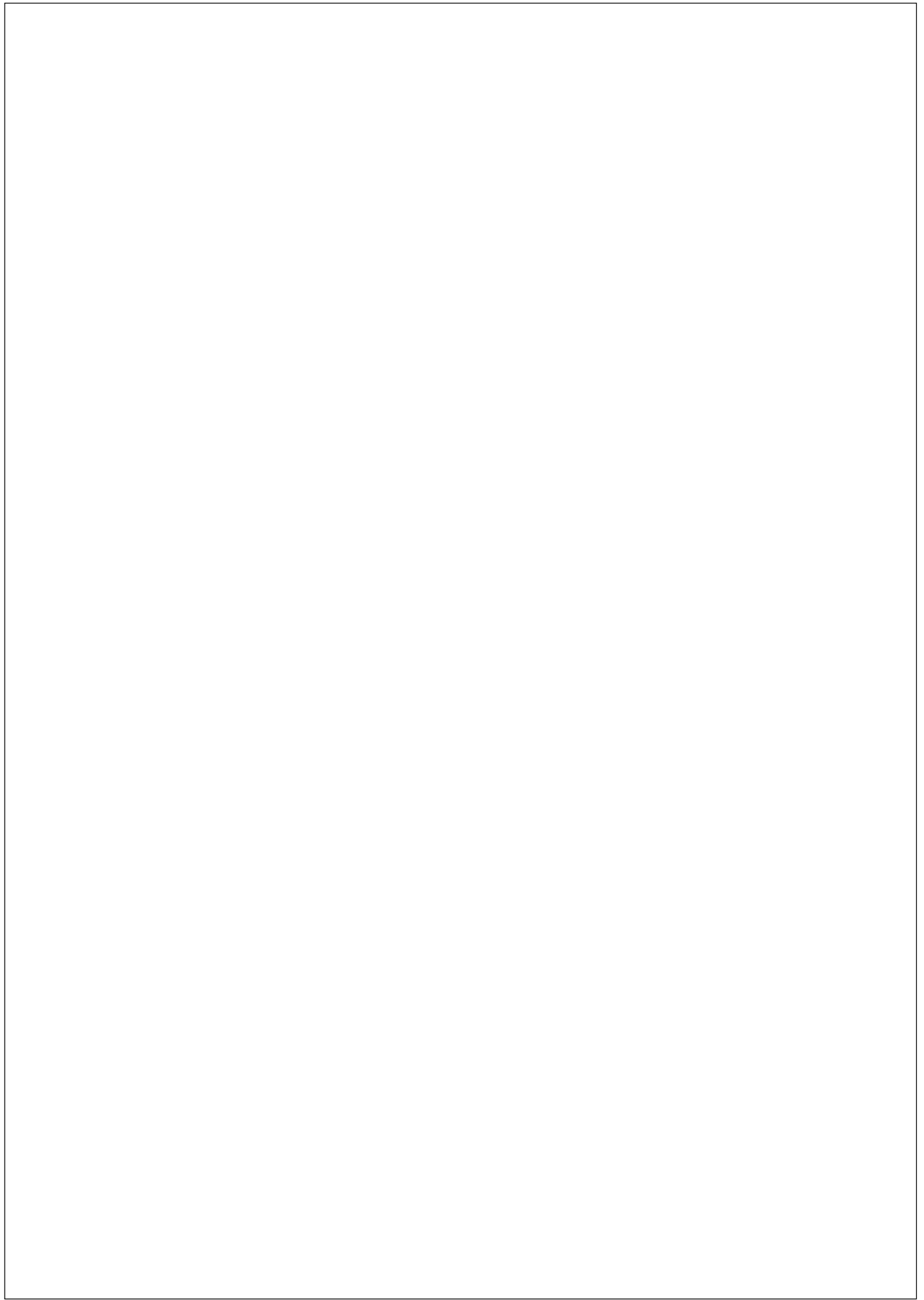
KLASSE

Maandblad voor Onderwijs in Vlaanderen

Zittenblijven

JANUARI 90

KLASSE

Maandblad voor
Onderwijs in
Vlaanderen

Uitgegeven door het
Vlaamse Ministerie van
Onderwijs

Redactie

Patrick De Busscher,
Leo Bormans, Gaby De Moor

Koningsstraat 138
kantoor 804
1000 Brussel
Tel. 02-211 46 60
Telefax 02-210 54 09

Voorzitter van het Redactiecomité

Jozef Helincks,
directeur-generaal

Productiesecretariaat

Anny Lecocq

Administratie

Diana De Caluwé

Werken aan dit nummer mee :

P. Cloos, F. Deprez, J. Mertens
en L. Stoops

Foto's : Luc Daelemans

Cartoons : Dirk Vercampt

Lay-out : Artefact, Leuven

Gedrukt op de persen van
het Ministerie van Onderwijs
en het Ministerie van
Openbare Werken.

Abonnementen

- 700 fr. per jaar
(10 nummers)

- Speciaal tarief uitsluitend
voor leerkrachten : 450 fr.

Te storten of over te
schrijven op rekeningnr. 000-
2005310-29 van Ministerie van
Onderwijs, Diensten
Informatie en Bibliotheek,
Koningsstraat 150,
1000 Brussel,
met vermelding van naam,
voornaam en adres.

Verantwoordelijke uitgever

F. De Smul, Koningsstraat 150,
1000 Brussel.

IN DIT NUMMER

KLASSE nr. 1 januari '90

KLASSE

p. 4

In het eerste nummer : een brief van **de onderwijsminister**.

VIZIER

p. 5-14

Laat maar zitten.
Een dossier over het toenemend aantal **zittenblijvers** in
Vlaanderen. Met recente en ophefmakende cijfers.
Maar ook met reportages en een blik over de grenzen.

ACTIE

p.15-18

KLASSE komt naar u toe voor wat er leeft in het onderwijs.
Zo gaan we samen **met de klas de wereld rond**.
En we ontdekten **een sluis** tussen school en thuis.

GIDS

p. 19-22

Wegwijs in onderwijs. We gingen op zoek in het departe-
ment.
En we vonden **een schat van een bibliotheek én
een minister**. Ze spreken beide boekdelen.

PERS

p. 23-24

Elke dag volgen we voor u alles wat de binnen- en
buitenlandse pers schrijft over opvoeding en onderwijs.
Een **samengeperst overzicht**.

FORUM

p. 25-27

U krijgt een forum voor standpunten, inzichten, lezersbrie-
ven en commentaar in een **open dialoog**.
In dit nummer pleidooien voor **meer kwaliteitszorg** en
meer groene leraars.
Schrijf ons. U krijgt de ruimte om (controversiële?) visies op
onderwijs weer te geven. Maar houd het kort en krachtig.
Dan blijft er ook plaats voor anderen.

IDEE

p. 28-30

Nuttige adressen, zinvolle activiteiten, nieuwe boeken en
interessante manifestaties ... u vindt ze allemaal in KLASSE.
Hier is ook plaats voor **uw tips en ideeën** want we leren van
mekaar.

IN VOLGEND NUMMER

Wie wil reageren op artikels in dit nummer doet dat
liever **vandaag** dan morgen. Dan zit er nog een
kans in dat u in volgend nummer aan bod komt.
Maar u kunt ook voorop lopen. Zo hebben we het
weldra over **stress bij leerkrachten, schoolma-
nagement en agressie, vandalisme en peste-
rijen op school**.

Beste Lezer,

Dank zij de inbreng van velen onder u, bestaat dit jaar het Informatieblad van het Ministerie van Onderwijs 25 jaar. Dit jubileum lijkt me een goede gelegenheid te zijn om het tijdschrift in een fris kleedje te steken en een nieuw elan te geven. Om dit te realiseren staat een ploeg, waaraan ik het volste vertrouwen geef, voor u klaar.

Voortaan zal het tijdschrift «Klasse» heten. Maandelijks zal u via dit voorlichtingsinstrument van het Vlaamse Onderwijsministerie objectieve, educatieve informatie ontvangen omtrent alles wat leeft in de onderwijswereld. Hierbij zal getracht worden zo accuraat mogelijk in te spelen op de actualiteit. Tevens zal u ingelicht worden over wat de binnen- en buitenlandse pers schrijft over opvoeding en onderwijs.

Wij hebben ook aan u gedacht! Het tijdschrift zal rekening houden met uw suggesties. Ik vind het immers belangrijk dat mensen die dagelijks begaan zijn met de opvoeding en het onderwijs van onze kinderen hun standpunten en inzichten aan collega's kunnen duidelijk maken en ervaringen kunnen uitwisselen.

Het eerste nummer van dit «Maandblad voor Onderwijs in Vlaanderen» is gewijd aan de problematiek van de zittenblijvers. Als Gemeenschapsminister van Onderwijs ben ik daar uitermate om bekommerd. Ik vind dat wij samen alles in het werk moeten stellen om normaal begaafde kinderen met leermoeilijkheden van bij de start passend te begeleiden.

Maandelijks zal «Klasse» een ander thema aansnijden. Ik hoop stellig dat ieder van u zich in een of andere rubriek van het nieuwe tijdschrift terugvindt. Dit is alvast de bedoeling!

Daniël COENS

LAAT MAAR ZITTEN

OVER ZITTENBLIJVEN IN VLAANDEREN

«De school lijkt steeds meer op de Ronde van Frankrijk : een afvalrace. Aan de renners worden telkens dezelfde eisen gesteld en dat leidt elke dag opnieuw tot achterblijvers en uitvallers. Nochtans worden ze goed voorbereid, geselecteerd, begeleid en beloond. Elke keer weer haken ook deelnemers af van wie dat in het geheel niet werd verwacht. Iets dergelijks gebeurt, onder onze verantwoordelijkheid, met onze kinderen, in onze scholen.» (Prof. Dr. K. Doornbos)

Zittenblijven kan aan de leerling liggen, aan zijn omgeving of aan de school. De **leerlingen** zijn dan vaak ziek geweest. Ze hebben een slechte studiemethode of werken niet hard genoeg. Ze zijn minder verstandig of schieten geestelijk, lichamelijk of emotioneel tekort. Wie oorzaken in het **milieu** zoekt, stoot op een weinig stimulerende omgeving, taalbarrières, moeilijke gezinssituaties of te ambitieuze ouders. In de **school** kunnen de leerlingen een plotse overgang naar een ander type leerkracht of andere leerstof en werkvormen niet aan. Ze

zijn daar niet genoeg op voorbereid. De leraar kent hun beginsituatie onvoldoende of heeft geen aandacht voor kinderen met specifieke problemen. Bovendien gaan leerlingen, ouders en leerkrachten er steeds meer van uit dat zittenblijven zo niet positief dan toch onvermijdelijk is.

GEEN EFFECT

Zittenblijven is geen remedie voor zwakke presteerders : ze blijven zwak. Bovendien heeft herhaald zittenblijven een duidelijk negatief effect. Zulke leerlingen zien het op school echt niet meer zitten. Veel leerkrachten zien zittenblijven echter als een waarborg voor de handhaving van het **onderwijsniveau**.

Onderzoek steunt deze hypothese niet, integendeel. *Haddad* (1979) volgde in Amerika tien jaar lang 20.000 kinderen. Hij stelde vast dat regelmatige «bevordering» niet leidde tot niveaudaling. Ook onderzoekers die zittenblijven in bepaalde groepen als «stok-achter-de-deur» hanteerden, stelden geen beter effect vast dan in groepen die een automatische bevordering kregen voorgespiegeld.

Wie lesgeeft voor de «gemiddelde leerling» stelt altijd vast dat er zwakkeren uitvallen. Door die elk jaar uit te zeven wordt ieders «geschiktheid» telkens opnieuw afhankelijk van wat de klasgenoten presteren. Wie het ene jaar een voldoende krijgt, belandt dus het volgende jaar in de categorie «zwak», al pakt hij de zaken op dezelfde manier aan. Door de vergelijkende prestatiebeoordeling geraken de zwakste leerlingen van de resterende groep in de gevarenzone en vervolgens in zodanige

«Rijden leerlingen de Ronde van de Toekomst met een fiets waarvan de banden al van tevoren zijn doorgeprikt?» (F. van Luyck)

leernood dat men beslist ze tegen te houden. Zittenblijvers produceren dus zittenblijvers.

Wie alle onderzoeken naast mekaar legt moet concluderen dat er geen degelijke gegevens zijn die erop wijzen dat leerlingen met ernstige problemen beter af zijn met zittenblijven dan met gewoon overgaan.

Roger Standaert (In Actueel) : «Men heeft zo onbewust het idee dat een school met nogal flink wat zittenblijvers een goede school is. Men zou het kunnen omdraaien en zeggen : dat is net geen goede school. Daar wordt niet voldoende kwaliteit van onderwijs gegeven omdat er te weinig resultaat is.»

Noch voor het algemeen niveau, noch voor de leerling is zittenblijven dus een goede zaak. En voor de leerkracht ?

TEN KOSTE VAN

De leerkracht staat voor een merkwaardige situatie. Hij heeft **vier categorieën** leerlingen in zijn klas : de leerlingen die voor het eerst de stof krijgen en voldoende scoren, de leerlingen die ook voor het eerst met de nieuwe leerstof kennis maken maar onvoldoende scoren, de zittenblijvers die vorig jaar voor dat vak nochtans een voldoende haalden en tenslotte de zittenblijvers die vorig jaar onvoldoende scoorden. Op welke leerling richt de leerkracht zich bij het frontaal-klassikaal onderricht ?

En ten koste van welke andere groepen gebeurt dat ?

Volgens Prof. *Boekaerts* ziet de **klassikale organisatievorm** er als volgt uit :

1. Cognitieve doelen worden overgeaccentueerd en overgewaardeerd.
2. Naar de beginsituatie van de leerling wordt slechts sporadisch en vrij algemeen gepeild.
3. De leraar geeft frontaal-klassikaal les voor de gemiddelde leerling.
4. De leerlingen nemen meestal een passieve luisterhouding aan. Het leerproces moet thuis worden voortgezet.
5. Achterstand op cognitieve doelen wordt periodiek vastgesteld, meestal door vragen naar gewone reproductie.
6. Minder goed presterende leerlingen worden voortdurend geconfronteerd met aspecten van falen (verwijten, afkeuring, gebrek aan waardering, extra huiswerk, straf en dreigementen van zittenblijven).
7. Bij een te grote achterstand wordt «lokaal» besloten tot een herstelperiode door zittenblijven of wordt advies gegeven tot afstroming naar een lager onderwijstype.
8. Zittenblijvers lopen mee met een jongere jaargroep met een identiek instructieprogramma en dezelfde cognitieve doelen.

BEDROG

Zittenblijven is een pedagogisch in-

effectieve maatregel. In het algemeen worden de lacunes in schoolkennis niet opgeheven. Een leerprogramma dat in de eerste ronde ongeschikt is gebleken, zal door gewone herhaling niet echt geschikter worden. De extra leertijd kan wel wat compensatorisch werken, maar de leerling zal zich ook vaker vervelen. Vooral voor de leerstof die hij al beheerste, ervaart hij de les nu als tijdverlies. Dat werkt demotiverend. Leerlingen die het zittenblijven zien aankomen, verwaarlozen bovendien hun huiswerk in het algemeen. Ook in het begin van het nieuwe leerjaar moeten ze veel minder doen. Op die manier wordt in enkele maanden tijd de regelmaat van studeren en werken verbroken. Ondanks alle goede voornemens zal het bijzonder moeilijk zijn om de draad weer op te nemen. Dat kan langdurige gevolgen hebben.

Daarnaast moet de leerling oude vriendschapsbanden doorsnijden en krijgt hij bijkomende moeite met sociale contacten in zijn nieuwe leeromgeving. Opnieuw falen zal hij ten alle prijze willen vermijden. Leugen en bedrog worden daarbij niet geschuwd. Daarom vlucht hij ook vaak in vakken en activiteiten waarin hij geen faalisico loopt : sport, tekenen, muziek, lichamelijk werk of vechtpartijen. Hij probeert zichzelf te beschermen door allerlei mechanismen : grootspraak, dromen, prestatievlucht, benadrukken van fouten bij anderen, enz. Zittenblijvers zoeken ook vaker hun vrienden buiten de school. Daardoor wordt vroegtijdig schoolverlaten nog eens in de hand gewerkt.

Naast de overwegend negatieve aspecten van het zittenblijven wijst de schoolpraktijk uit dat er voorbeelden zijn van kinderen die erdoor openbloeien. Dat geldt vooral voor die leerlingen die ondanks grote inspanning het hele pakket van vakken net niet aankunnen. Maar ook dan blijft de vraag of die niet efficiënter zouden kunnen worden geholpen.

Meestal draagt zittenblijven niet bij tot een positief zelfbeeld. In het ergste geval leidt het tot een afstotingsproces tussen leerling en onderwijs. Dat stelt men bijvoorbeeld vast bij werkende jongeren die ooit zijn blijven zitten. Zij zijn vaak minder bereid om deeltijds onderwijs te volgen om hun werkmogelijkheden te vergroten.

Zo'n afkeer hebben ze van de schoolse zaken !

GELDVERSPILLING

Ook al zou zittenblijven effectief zijn, dan zal de economist toch twifelen aan de efficiëntie ervan. Een intelligente organisatie zou het beoogde effect via een kortere en goedkopere weg willen en kunnen bereiken. Een zittenblijver moet immers ook die onderdelen domweg overdoen die hij in

voldoende mate beheerst. In die tijd zou hij ook iets anders kunnen leren. Bovendien werkt de herhaling demotiverend waardoor er geen optimaal gebruik wordt gemaakt van de werkinzet. Hier gaan dus enorm veel tijd en energie verloren, zowel voor de leerling als voor de leerkracht.

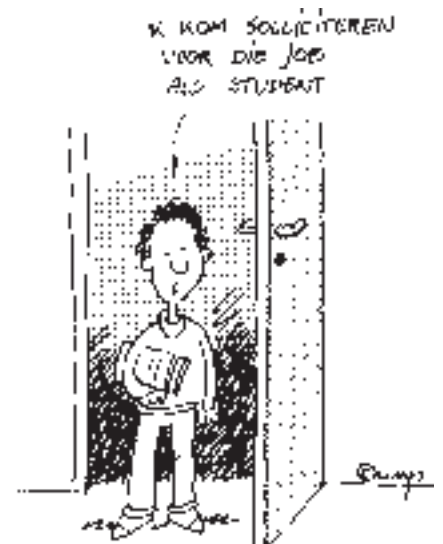
De zittenblijver neemt ondertussen de plaats in van anderen en legt voor een groot deel van het schooljaar volstrekt nutteloos beslag op (dure) leermiddelen en materiële voorzieningen.

Roger Standaert : «Er zijn geen precieze cijfers maar voor België zou de geldverspilling nu gemakkelijk **20 miljard** per jaar kunnen bedragen. Het is merkwaardig dat er nog nooit iemand aan gedacht heeft om te bezuinigen door het aantal zittenblijvers te verminderen.»

HET BELANG VAN DE SCHOOL

Zittenblijven is een consequentie van de vorm van ons onderwijs. Door het selectiesysteem vallen noodzakelijkerwijze altijd leerlingen af. Deze achterblijvers voldoen niet aan de noodzakelijk en voldoende geachte voorwaarden om het regelmatig voortschrijdend instructieproces te volgen. Op die manier is zittenblijven in het belang van de school. Het is er in de eerste plaats op gericht de homogene jaargroep te behouden. Daarom moeten leerlingen die het tempo niet kunnen volhouden, worden verwijderd. Zij beschouwen de ingreep als een afstraffing, als een concretisering van hun falen. Het bezorgt ze angst, zet ze onnodig onder druk en demotiveert ze.

Het onderwijs wordt als een onveranderlijke feitelijkheid aanvaard. De leerling moet zich aanpassen. Doet hij dat niet op bevredigende wijze dan moet hij in principe elders zijn heil zoeken. Waar ? In een jongere schooljaargeneratie, in een andere tak van het onderwijs of buiten het onder-

wijs. Op die manier is het onderwijs zelf gekozen tot maatstaf voor de beoordeling van de leerlingen in termen van geschiktheid.

Maar van een falende leerling kan met minstens evenveel recht worden gezegd dat het gegeven onderwijs voor hem kennelijk inadequaat was of ontoereikend van kwaliteit. De vraag of de leerling wel schoolrijp is, kan immers ook worden omgebogen naar de vraag hoe rijp de school is voor de leerling en wie zich moet aanpassen.

Door het achteraf vaststellen van de achterstand voor cognitieve doelen wordt uitdrukkelijk gekozen voor een **remediëringsmodel**. Dat is niet aangepast aan de zittenblijvers. Waarschijnlijk is een **preventie-model** een betere oplossing. Door een reeks van samenhangende maatregelen moet de kwaliteit van het instructieproces worden verbeterd zodat zittenblijven kan worden vermeden. En in de dagelijkse praktijk moeten we tijdig signalen leren opvangen van leerlingen die niet kunnen volgen, zich niet thuis voelen en achterop geraken. De meeste leerkrachten merken die signalen wel maar er zijn vaak te weinig mogelijkheden en er is meestal geen gepaste infrastructuur om er tijdig op in te spelen.

Naast deze primaire preventie moeten we dringend werk maken van haar secundaire vorm. Dat betekent dat een leerling in zijn bisjaar een aangepast programma moet krijgen. De kwaliteit van de leeromgeving is van bijzondere betekenis voor de kwaliteit van de herstelperiode. Als we het leerproces niet afstemmen op de behoeften van de zittenblijver is het in elk opzicht een verloren jaar. Daarnaast stellen we vast dat cognitieve doelen veel sterker worden geaccentueerd dan socio-affectieve. Of die laatste worden bereikt is veel moeilijker na te gaan, net als de mogelijke negatieve effecten van een kunstmatige ingreep als zittenblijven op het sociaal-affectief functioneren van de leerling.

OPLOSSINGEN

Men gaat er vaak vanuit dat iedereen de totale voorgeschreven leerstof kent. Volgens de Gentse professor *Heene* kan dat niet, is dat ook nooit zo en zou het beter anders zijn.

Professor *Heene* : «Indien je als leraar de kans kreeg, in je eigen situatie te zeggen : dit schrijft men mij voor als een minimum om te realiseren, maar voor de rest kan ik wat ik doe moduleren in functie van de leerlingen die ik heb, de mogelijkheden die zij hebben enz., dan zal waarschijnlijk ook zo'n fenomeen als zittenblijven kunnen worden beperkt.»

Zelfs binnen het huidige «leerstofjaar-klassensysteem» zou het zittenblijven ernstig

«Wat vindt u van een autofabriek waar de gehele auto op de schroothoop wordt gegooid als bij eindcontrole blijkt dat de wielen niet deugen?» (W. Scheen)

kunnen worden teruggedrongen door verbetering van de pedagogisch-didactische kwaliteiten van de leerkrachten en door een intensievere pedagogische samenwerking tussen school, gezin en buurt.

Zittenblijven is niet te voorkomen door een enkelvoudige maatregel. Het moet gericht worden aangepakt door mobilisatie van het hele onderwijssysteem en al de daarbij betrokken groepen.

De **leraars** moeten de lessen voor iedereen interessant kunnen maken, diverse werkvormen hanteren en goed kunnen omgaan met elke leerling. Goede scholing en blijvende nascholing zijn daarvoor onmisbaar. Maar ook een vriendschappelijk klimaat onder collega's, hulp aan jonge collega's, samenwerking, uitwisseling van ideeën en een moderne infrastructuur zijn nodig.

De **leerlingen** zelf moeten zwakkere en jongere leerlingen kunnen helpen, graag naar school komen (o.a. dankzij diverse buitenschoolse activiteiten) en worden ingeschakeld bij de verbetering van instructiemethoden.

In de **sociale omgeving** van de school moeten diverse initiatieven worden genomen om een natuurlijke relatie te bekomen tussen school, gezin en buurt : huiswerkhulp, werk zoeken voor schoolverlaters, culturele activiteiten enz. Huisvrouwen, gepensioneerden, werklozen en bedrijfs-

leiders kunnen op veel manieren bij het schoolgebeuren worden betrokken.

CONCRETER

Wie niet wil wachten tot «het hele systeem» is veranderd, kan misschien ook meteen aan de slag met deze tien aanbevelingen van prof. *Boekaerts* om de afnemende motivatie tegen te gaan van leerlingen in het algemeen en zittenblijvers in het bijzonder.

1. Maak de leerstof levendiger.
2. Gebruik gevarieerde werkvormen.
3. Verminder het huiswerk door intensiever te werken op school.
4. Geef meer probleemgericht onderwijs.
5. Laat minder reproduceren en meer functioneel leren.
6. Integreer andere vakken.
7. Zorg ervoor dat niemand achterop geraakt.
8. Werk snel tekorten bij.
9. Zorg voor een persoonlijke relatie met de leerlingen.
10. Bouw creatieve en ontspannende activiteiten in. □

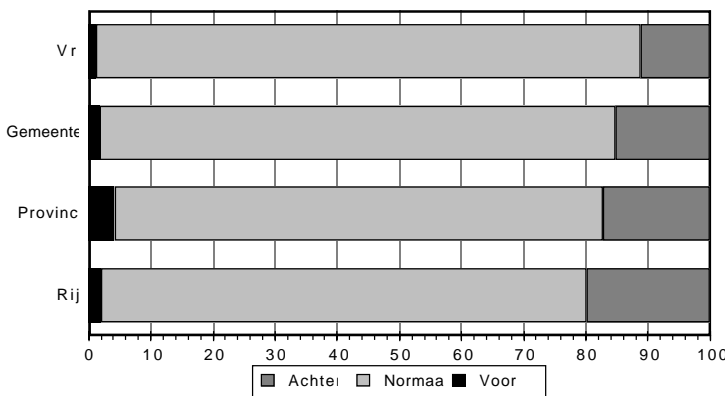
(Bronnen : «Blijven zitten met zittenblijven» en «Een jaartje overdoen».)

STEEDS MEER LEERLINGEN ZITTEN ERMEE

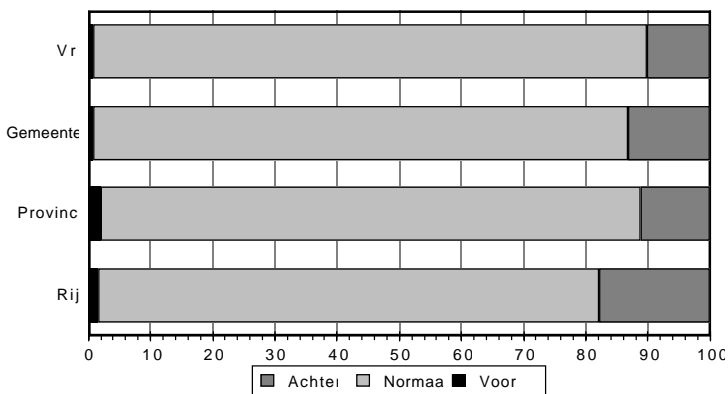
Velen stellen zich vragen over de kwaliteit van het onderwijs. Die is echter moeilijk te toetsen aan objectieve maatstaven. Het aantal zittenblijvers kunnen we echter elk jaar precies tellen. Het *Statistisch Jaarboek van het Ministerie van Onderwijs* biedt basismateriaal voor een wetenschappelijke benadering.

Peter Cloos is informatietechnoloog bij het Bestuur van de Gemeenschappelijke Diensten voor Onderwijs. Hij stelde zeer recent vergelijkende statistieken op in verband met het zittenblijven in het lager en secundair onderwijs. Om een globaal inzicht in de algemene tendensen gemakkelijker te maken, betrok de auteur in zijn studie twee schooljaren : 1977-1978 en 1987-88. Tien jaar verschil dus, waarbij intussen duidelijk wordt in welke richting het onderwijs evolueerde.

TOTAALOVERZICHT LAGER ONDERWIJS
SCHOOLJAAR 1977-78

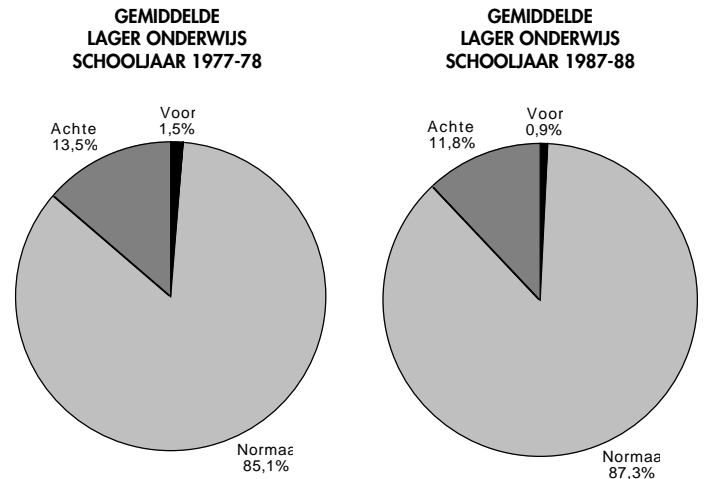

TOTAALOVERZICHT LAGER ONDERWIJS
SCHOOLJAAR 1987-88

LAGER ONDERWIJS: BANK VOORUIT

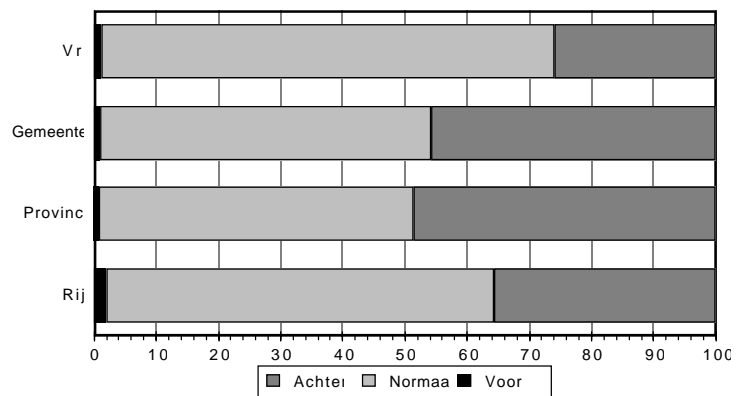
In het lager onderwijs valt een historische verbetering op. Het aantal leerlingen dat achter is op hun leeftijdsgroep vermindert.

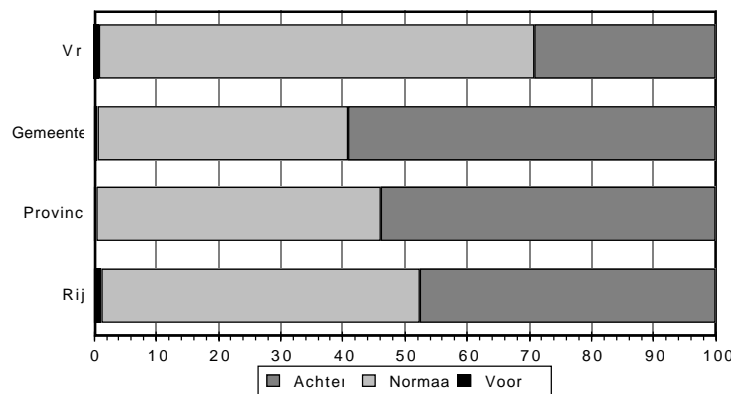
SECUNDAIR ONDERWIJS: BANK ACHTERUIT

In het secundair onderwijs is er een duidelijke achteruitgang. Volgens de statistieken zit in sommige netten, gemiddeld genomen, nog nauwelijks de helft van de leerlingen op hun 'juiste' leeftijd.

TOTAALOVERZICHT SECUNDAIR ONDERWIJS
SCHOOLJAAR 1977-78

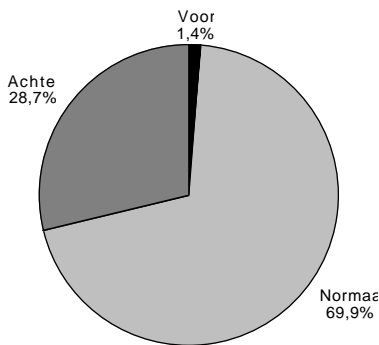
TOTAALOVERZICHT SECUNDAIR ONDERWIJS
SCHOOLJAAR 1987-88

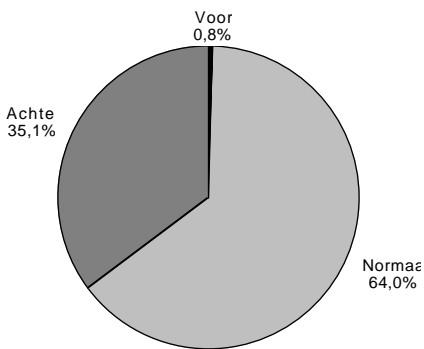
ALARMEREND

In de loop van het secundair onderwijs geraken hoe langer hoe meer jongeren achter op hun leeftijd. Een toch wel belangrijke pedagogische vaststelling. «Uit deze cijfergegevens blijkt de objectieve noodzaak om actief te werken aan de problematiek van het zittenblijven in het secundair onderwijs», concludeert Cloos. «Het bereikt hier een alarmerend peil.»

**GEMIDDELDE
SECUNDAIR ONDERWIJS
SCHOOLJAAR 1977-78**

**GEMIDDELDE
SECUNDAIR ONDERWIJS
SCHOOLJAAR 1987-88**

«We mogen echter niet uit het oog verliezen dat al deze cijfers betrekking hebben op de schooljaren 1977-78 en 1987-88. De invoering van het eenheidstype zou de tendens gunstig kunnen beïnvloeden. De eenheidsstructuur wordt verder ontwikkeld. In de volgende jaren zou de toepassing van dit model een belangrijke indicator kunnen zijn voor de mate waarin de vernieuwingen binnen het secundair onderwijs een positieve invloed uitoefenen op de problematiek van het zittenblijven.»

«Vergelijkende statistieken betreffende de problematiek van het zittenblijven in het lager- en secundair onderwijs», P. Cloos, Bestuur Gemeenschappelijke Diensten voor Onderwijs.

VLAAMSE MEISJES BETER AF

Meisjes blijven minder zitten dan jongens. Wallonië telt meer zittenblijvers dan Vlaanderen. Maar Vlaanderen scoort volgens sommige studies beter dan Nederland.

Zijn meisjes intelligenter dan jongens ? Uit officiële onderwijsstatistieken trok professor Karel Pyck van de K.U. Leuven enkele verrassende conclusies. Wat het zittenblijven betreft, ziet professor Pyck alvast een duidelijk verschil tussen jongens en meisjes. Naarmate de leerlingen ouder worden, blijven steeds meer jongens achter op hun normale leeftijdsgroep. Met zes jaar blijft het verschil tussen de beide geslachten uiteraard vrij klein. Hoewel ! Van de jongens is 5 % al zittenblijver. Van de meisjes slechts 4 %. Zes jaar later liggen de percentages verder uit mekaar. 79,8 % van de jongens loopt geen achterstand op. De meisjes doen het beter : 83,4 %. Met 17 jaar zitten respectievelijk 42,3 % van de jongens en 61,1 % van de meisjes «op hun leeftijd». Deze cijfers slaan op het schooljaar 1986-1987.

Ook in het hoger onderwijs liggen de slaagpercentages hoger bij de meisjesstudenten. Niet omdat ze intelligenter zouden zijn, maar omdat de verschillen onder meer genetisch bepaald zouden zijn. Meisjes zijn in vergelijking met hun leeftijdsgenoten van het andere geslacht biologisch rijper. Ze hebben minder ontwikkelingsstoornissen en gedragsproblemen. Voorts is het een internationaal bekend verschijnsel dat meisjes over het algemeen beter gemotiveerd zijn voor schools werk. Volgens professor Pyck hebben ze gemiddeld meer verantwoordelijkheidsgevoel. Jongens daarentegen tonen in hun puberteitsjaren meer interesse voor niet-schoolse zaken. In meisjesscholen wordt ten andere opmerkelijk minder gespijeld. Onderzoek wees uit dat meisjes beter presteren in een gescheiden meisjesschool. Gemengd onderwijs zou het leerpeil van de meisjes omlaag drukken. Vandaar dat sommige vrouwenbewegingen pleiten voor een eigen meisjesschool.

Meer zittenblijvers in Wallonië dan in Vlaanderen ! Hoe kan dit ? Professor Pyck constateerde nochtans dat bij de 17-jarige Waalse jongeren slechts 23 % van de jongens en 35 % van de meisjes in de overeen-

stemmende klas zitten. Zouden Vlamingen slimmer zijn ? Welke oorzaken kan men aanhalen ? Om te beginnen telt het Frans-talige onderwijs meer gemengde scholen. De talrijke migrantenkinderen hebben er gemiddeld een grotere achterstand dan in Vlaanderen. Ook zou de ingewikkelde Franse taal het leerproces bemoeilijken (!). Volstaan deze argumenten om de verschillen in zittenblijven te verklaren ?

Professor Pyck graaft naar diepere oorzaken. Hij bekijkt de gezinssfeer en het socio-economische klimaat. Hieruit besluit hij dat het defaitisme bij de Waalse jongeren hoger is. Vlaamse jongeren zouden daarentegen meer gemotiveerd zijn en harder voor de toekomst werken. Ze zouden bovendien van huis uit beter gestimuleerd worden. Spelen cultuur-historische elementen hier een rol ? Geen enkel onderzoek ondersteunt de vermelde hypothesen. We kunnen alleen de feiten constateren.

Professor Pyck : «Hoe dan ook moet er wellicht een slechtere kwaliteit van het onderwijs in Wallonië meespelen. Verbazingwekkend toch, als men weet dat het Franstalige onderwijs feitelijk over meer middelen beschikt. De huidige financiële verdeelsleutel is namelijk in het voordeel van Wallonië. Vlaanderen draait dus financieel op voor de geringere inzet van de Franstalige schoolbevolking en blijkbaar ook voor een minder adequate studie-oriëntering in het Waalse onderwijs.»

Professor Pyck maakte ook een schatting van de studievertraging bij onze noordervaren. Hij raamt dat slechts 31 % van de 17-jarige Nederlandse jongens geen studieachterstand oploopt. De meisjes doen het iets beter met 35 %. Als men het aantal zittenblijvers optelt, scoort het Nederlandse onderwijs slechter dan het Vlaamse. In Nederland berekende men dat de zittenblijvers meer dan 10 miljard per jaar kosten.

EEN WAALSE REMEDIE

In Wallonië beëindigt slechts één leerling op vijf het secundair onderwijs zonder zittenblijven. Welk antwoord haalt de Waalse onderwijsminister uit zijn begroting ?

Z.E.P. of «Zones d'éducaties prioritaires». Zo heet het tijdelijke experiment dat onderwijsminister Yvan Ylieff van de Franse Gemeenschap dit schooljaar in 160 scholen startte. Zes zones met lage slaagpercentages en een ongunstige sociaal-economische situatie werden ervoor uitgekozen. Kostprijs van het experiment : zowat 250 miljoen. Een gedeelte ervan wordt geput uit de kredieten van het departement Arbeid en Tewerkstelling.

De doelstelling van het experiment is het terugschroeven van het aantal mislukkingen op school. Begin jaren 60 was de situatie inderdaad alarmerend. Haast de helft van de leerlingen bleef ten minste een keer zitten in het lager onderwijs. Een remediëring drong zich op. Sindsdien is het aantal zittenblijvers in het lager onderwijs gedaald. Toch loopt 30 % nog een achterstand op. In het secundair onderwijs loopt het percentage op tot bijna 60 %. Eén leerling op vijf faalt er in het eerste jaar. De cijfers verschillen echter volgens district : Brussel 31 %, Ath 10 %.

Volgens een studie van «DEFIS» blijkt dat de misluktingsgraad merkkelijk hoger ligt bij kinderen van niet-gekwalficeerde arbeiders dan bij jongeren uit andere socio-professionele milieus. Kinderen van niet-

gekwalficeerde arbeiders lopen bijvoorbeeld voor 12 % een achterstand op. In medische beroepen ligt dit daarentegen amper boven de 2 %.

Het beroepsonderwijs heeft bovendien af te rekenen met de oververtegenwoordiging van migrantenkinderen en kinderen van werkloze ouders. Dat beïnvloedt de faalcijfers ook weer negatief.

GELIJKE KANSEN

Een onderzoekcommissie heeft nu zes zones vastgelegd die in aanmerking komen voor «prioritaire opvoedingszorg». De scholen krijgen er meer middelen en onderwijskrachten. Ze kunnen er ook een beroep doen op de inzet van socio-culturele verenigingen.

Voor de Z.E.P.-actie stond Frankrijk model. Vanaf 1981 kregen de zones die voor versterkte opvoedingszorg in aanmerking kwamen er een extra steun. Maar door een decentraliseringspolitiek belandden de Franse Z.E.P.'s in een schaduwzone. Net als nu in Wallonië, wilden de Fransen nochtans het schoolfalen en het voortijdig afhaken remediëren. De bedoeling was immers gelijke kansen te geven aan de kinderen uit minder gunstige socio-economische milieus. □

EEN LAND ZONDER ZITTEN-BLIJVERS

Voor ons lijkt het onmogelijk maar in landen als Engeland, Zweden en Denemarken kent men geen zittenblijvers. Iedereen blijft er van 7 tot 16 jaar in dezelfde groep.

Zweden werkt daarbij niet eens met niveaugroepen. In Denemarken gebeurt dat wel, maar de groepen kunnen er per kennisgebied van samenstelling wisselen. Overall worden de leerlingen individueel begeleid. Wie problemen heeft kan bovendien door een extra-leerkracht worden bijgespijkerd. Soms wordt een probleem-leerling voor een aantal uren per week in een aparte onderwijsgroep geplaatst, maar hij blijft bij zijn eigen klas horen. Minder dan 2 % volgt onderwijs op speciale scholen voor leerlingen met ernstige sociale of mentale handicaps.

Evaluatie gebeurt er zeker in de lagere scholen **niet met cijfers**. Ouders worden mondeling ingelicht en twee keer per jaar worden de prestatie en het gedrag van de leerling in een gedetailleerd «rapport» verwoord.

In Engeland wordt vooral in groepjes gewerkt. In de basisschool wordt er nauwelijks klassikaal les gegeven. Sinds 1981 krijgen daarbij ook de «bijzondere onderwijsbehoeften» een kans. Men schat immers dat 20 % van de leerlingen op een bepaald ogenblik in hun schoolloopbaan bijzondere zorg nodig heeft. Die groepen worden begeleid door speciale leerkrachten, die ook de gewone leerkrachten advies geven. Zittenblijven is er niet bij.

Zweden en Engeland zijn Vlaanderen niet, maar het kan dus anders. Wie het tegendeel beweert heeft ongelijk. □

(Naar : Didactief, maart 1984).

DE BISSIER

«HET LIGT AAN MEZELF»

Hoe denken zittenblijvers in het secundair onderwijs achteraf over zittenblijven? L. Peeters en J. Van Damme (K.U. Leuven) belichten een aantal facetten. Ze steunen daarbij op een deelonderzoek van Rita Janssen (1983) in het raam van het «Longitudinaal onderzoek betreffende de school- en aanvankelijke beroepsloopbaan».

Janssen stelde vast dat van de onderzochte groep leerlingen slechts 3 % «buitenschoolse moeilijkheden» als een belangrijke oorzaak van het zittenblijven beschouwt. Zes procent wijt het zittenblijven vooral aan «moeilijkheden met een leerkracht» en 10 % haalde «studiedruk» aan als doorslaggevende oorzaak. Aan «het **niet-studiegericht** zijn» werd het zittenblijven toegeschreven door 21 % van de groep. De meerderheid van de leerlingen noemde geen enkele van de vermelde oorzaken als doorslaggevend. Een aantal gaf een combinatie ervan aan als oorzaak. Dit geldt vooral voor de leerlingen die meerdere keren bleven zitten.

De leerling kent aan zichzelf de belangrijkste rol toe in de beslissing te blijven zitten. Wat de impact van andere personen of instanties betreft, rangschikken de leerlingen de ouders eerst en vervolgens de leerkrachten. De schooldirectie en het P.M.S.-centrum spelen nauwelijks een rol in de beslissing.

Twintig procent van de onderzoeksgroep verwachtte het zittenblijven. Voor 28 % kwam dit echter onverwacht en voor 8 % zeer onverwacht. De anderen antwoordden neutraal. In het bijzonder bij leerlingen met meer jaren vertraging worden er verbanden gevonden met de prestatie-motivering en met het sociaal milieu : de meer prestatie-gemotiveerden en de leerlingen met een hogere sociale herkomst hadden het zittenblijven minder verwacht.

NIET EENDUIDIG

Voor ongeveer 20 % van de leerlingen verloopt de integratie in de nieuwe klas moeilijk. Leerlingen die een tweede keer blijven zitten integreren zich duidelijk moeilijker dan degenen die eenmaal blijven

zitten. In de hogere jaren verloopt de integratie minder vlot dan in de beginjaren van het secundair onderwijs. Prestatie-gemotiveerde zittenblijvers hebben blijkbaar niet zoveel integratieproblemen.

Wat de succeservaring in het bisjaar en de verdere loopbaan betreft, kijken meisjes die meerdere keren blijven zitten daar veel negatiever tegenaan dan jongens.

Tast zittenblijven het toekomstperspectief aan? Er zijn aanwijzingen dat leerlingen die aanvankelijk goed presteren, maar later toch blijven zitten, meer verplicht worden hun toekomstperspectief te herzien dan andere zittenblijvers. Leerlingen die één van de twee hoogste leerjaren overzitten ervaren eveneens relatief sterk dat hun toekomstperspectief in vraag gesteld wordt. Ze vatten de planning van hun toekomst aarzelend aan, bijvoorbeeld bij de keuze tussen voortstuderen na het secundair onderwijs of naar de arbeidsmarkt gaan. Ook wie meerdere keren bleef zitten, ziet de toekomst minder duidelijk in dan wie slechts één jaar vertraging opliep.

Janssen stelde vast dat leerlingen die in het jaar vóór het zittenblijven meer steun van de leerkracht ervoeren, zich gemakkelijker integreren in de nieuwe klas. Dit is een aanwijzing voor de belangrijke rol die de leerkrachten kunnen spelen in de begeleiding van de leerlingen.

L. Peeters en J. Van Damme illustreren met hun onderzoek dat zittenblijven niet éénduidig is. Leerlingen verklaren en beleven het alvast verschillend. Zittenblijven is

De leerling kent aan zichzelf de belangrijkste rol toe in de beslissing te blijven zitten.

een fenomeen met veel facetten en méér dan een onderwerp voor droge statistieken, besluiten de auteurs.

Het «Longitudinaal onderzoek betreffende de school- en aanvankelijke beroepsloopbaan» is een project van het «Onderzoekscentrum voor Secundair en Hoger Onderwijs» van het Departement Pedagogische Wetenschappen van de K.U. Leuven. We komen daar nog op terug.

LITERATUUR

Psycho-pedagogische studiën over de zittenblijver in het middelbaar onderwijs, V. D'Espallier (1968), Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij.

Opstaan tegen het zittenblijven, K. Doornbos (1969), Staatsuitgeverij - 's Gravenhage.

Blijven zitten in het V.S.O. Empirische verkenning van de schoolloopbaan, de beleving en de kenmerken van zittenblijvers, R. Janssen (1983), Licentiaatsverhandeling K.U. Leuven, Departement Pedagogische Wetenschappen, Promotor J. Van Damme. □

EEN KLAS VOL ZITTEN- BLIJVERS

Eddy is leraar in een beroepsafdeling. In zijn school faalde het experiment om alle zittenblijvers in één klas samen te brengen. Men dacht dat er door extra begeleiding meer resultaat te behalen was.

Eddy : "Het tegendeel gebeurde. Zittenblijvers trekken elkaar naar beneden. Maar nu ze weer verspreid zitten blijft het toch nog bijzonder vermoeiend werken. Onze beroepsafdeling telt bijna uitsluitend zittenblijvers en ongemotiveerden. Meestal is hun thuissituatie weinig stimulerend. Om daar zicht op te krijgen gaan we bij elke leerling op huisbezoek. Dan is er voor ons soms niet eens wat plaats vrij op tafel om het rapport te kunnen neerleggen. Dan merk je meteen waarom die leerlingen nooit in orde zijn met huistaken. Die laat ik nu ook in de klas maken. Je kan de kinderen tenslotte niet blijven straffen om scheefgegroeide situaties thuis."

"In de les moet ik voortdurend trucjes bedenken om de aandacht te trekken : vooral korte oefeningen en een persoonlijke, luchtige aanpak. Werken met basisen uitbreidingsdoelstellingen is daarbij de enige oplossing. Je moet iedereen op zijn niveau kunnen stimuleren. Maar dat is niet altijd gemakkelijk. Vooral de oudere zittenblijvers worden apathisch en haken af. Als er daarbij tuchtproblemen ontstaan, probeer ik te straffen door hen te negeren. Soms sluiten ze dan uit eigen beweging weer aan. Toch neemt het vandalisme samen met het aantal zittenblijvers toe. En het niveau zakt elk jaar omdat we de doelstellingen steeds lager moeten leggen. Wij zitten nu eenmaal onderaan de waterval van de onderwijsselectie. Waar moeten die kinderen tenslotte naartoe ?" □

WEGGECIJFERD

«Zittenblijven is de enig aanvaardbare slechte oplossing in onze horizontale schoolstructuur.» Tot deze conclusie komt P.M.S.-directeur Marc Wouters.

«Dat het aantal zittenblijvers in het lager onderwijs is gedaald, zegt nog niets over de kwaliteit van het onderwijs. Al bleven ze dan nooit zitten, toch stappen te veel leerlingen naar het secundair onderwijs over zonder hiervoor echt rijp te zijn. Vaak dringen ouders aan om hun kind toch maar naar de volgende klas te laten overgaan. Kan de school overigens wel altijd een passend alternatief bieden ? Of zet men de leerlingen met leermoeilijkheden of de zogeheten dommeriken niet al te gemakkelijk op de laatste rij ?»

«De navorming van leraars die begaan zijn met de begeleiding van leerbedreigde kinderen is een prioriteit van het navormingsbeleid», zegt minister Coens. Sinds 1984 is het aantal taakleraars in het basisonderwijs toegenomen. Op 1 oktober 1989 waren er 53 voltijdse taakleraars meer dan tijdens het vorige schooljaar. Een verheugende constatering. Maar de realiteit ligt soms anders. Nogal wat basisscholen manipuleren immers de lestijdenpakketten als een middel om voltijdse banen te creëren.

Of om ze in stand te houden. Vaak blijven er dan onvoldoende uren over om een taakleraar aan te werven. Bijgevolg vallen de zittenblijvers uit de bank.

Marc Wouters : «Onder meer in het Brusselse, komen dan kinderen, die feitelijk nog functioneel analfabeet zijn, in het secundair onderwijs terecht. Veelal meteen in het beroepsonderwijs. Deze gang van zaken speelt wellicht mee in de statistieken. De cijfergegevens over het aantal zittenblijvers kunnen een scheve aanpak in het lager onderwijs verdoezelen. Intussen wordt het secundair onderwijs om het toenemend aantal falingen met de nek aangezien. Het probleem van de zittenblijvers roept ook weer diepere vragen op. Weldra zal 90 % van de nieuwe jobs uitsluitend worden ingenomen door afgestudeerden van het hoger onderwijs. Dit stellen althans de bedrijfsleiders. Waar kunnen «andere» afgestudeerden dan nog aan de bak ? En de zittenblijvers ? Zal de maatschappij hen bij voorbaat veroordelen tot marginaliteit ?» □

«Zittenblijven wordt niet veroorzaakt door de zittenblijvers. Net zo min als de massale werkloosheid wordt veroorzaakt door de werklozen.» (Prof. K. Doornbos)

SCHOOL- MOE

Betere opvang en begeleiding van de leerlingen. Leerlingvriendelijke schoolorganisaties. Navorming voor leerkrachten. Een alternatief voor het jaarklassensysteem en het zittenblijven. Dit is slechts een greep uit het rapport «Schoolmoeheid» dat een werkgroep van de Stichting Lodewijk De Raet opstelde.

Een oplossing voor zittenblijvers zou liggen in het zogenaamde «modulair systeem» dat leidt tot een «geprofileerd diploma». Hierbij wordt het jaarklassensysteem doorbroken. De leerling krijgt de leerstof aangeboden in een aantal pakketten. Hierin ligt duidelijk vast welke vaardigheden en leerinhouden moeten worden verworven. Maar de leerling kan deze individueel in een andere volgorde en in een aangepast tempo doorlopen. Wel zijn bepaalde eenheden aan mekaar gekoppeld, zodat de ene moet verworven zijn voor de andere wordt aan-gevat. Met een attest wordt elke behaalde eenheid beloond. Eens alle attesten van een bepaalde module behaald, worden ze ingewisseld tegen het globale attest voor die module. Wanneer de leerling met 18 jaar de school verlaat, krijgt hij/zij een diploma waarop de behaalde attesten vermeld staan.

Eerlang publiceert de Stichting Lode-wijk De Raet de brochure : «Nieuwe kansen voor schoolmoeë leerlingen». Naast opvang en begeleiding in en buiten de school, heeft men in de brochure ook aandacht voor nieuwe onderwijsvormen en lesmethoden voor schoolmoeë leerlingen. Voor wie daarenboven meer wil weten over concrete initiatieven en projecten voor jongeren met negatieve schoolervaringen, is de brochure alvast een bron van informatie. □

INLICHTINGEN

Stichting Lodewijk De Raet
Liedtsstraat 27-29
1210 Brussel

Tel. 02-242 01 11

«Jan is niet blijven zitten. Hier ontbreekt een logisch onderwerp. Men heeft hem laten zitten.» (Prof. K. Doornbos)

«BLIJF ZITTEN, JE BENT TE SLIM !»

Zo'n 20.000 Vlaamse leerlingen zijn hoogbegaafd. Velen van hen moeten net als Einstein blijven zitten omdat ze te slim zijn.

Guido Leenders van de «Werkgroep Hoogbegaafdheid» kan erover meespreken. Hij is lid van de kring hoogbegaafden «Mensa» voor mensen met een IQ boven 132. In het secundair onderwijs moest hij vier keer blijven zitten en ook het laatste jaar haalde hij niet ! Nu is hij kantoorhouder bij een bank.

Guido Leenders: «Vooral in het secundair onderwijs moeten veel hoogbegaafden blijven zitten. Zij haken af omdat de les hen niet interesseert : het gaat te traag en de kwaliteit is te laag. Daardoor gaan ze dwars liggen. Ze onderpresteren. Zo missen ze vaak enkele cruciale schakels in taal- en rekenmethodes. Ik kon bijvoorbeeld snel de oplossing van wiskundige problemen geven maar niet volgens de opgelegde

methode. Ze voeden je zagezegd op tot zelfstandigheid maar o wee als je zelfstandig denkt. Daardoor komen hoogbegaafden vaak in conflict met gevestigde waarden. Ze worden individualistisch en onhandelbaar. De meeste leraars herkennen het probleem niet. Ze willen het ook niet zien omdat ze niet weten wat ze ermee moeten aanvangen. Een oplossing binnen het bestaande klassikaal systeem zal moeilijk te vinden zijn. Leraars moeten beter worden opgeleid. We moeten naar differentiatie en meer individuele begeleiding.

Nu staat onderwijs altijd op het niveau van de toevallige leerkracht en niet op dat van de leerling. Zo gaat er gewoon veel talent verloren. Echte intelligentie laat zich niet inkapselen.» □

VISIES

Zo reageerden in Nederland enkele deelnemers na een symposium over zittenblijven. En hoe reageert u ?

Er moet een andere dagindeling komen voor leerlingen en leraars. Vijf lesuren plus twee uren verplichte studie met begeleiding door de vakdocenten. Het wordt namelijk steeds moeilijker leerlingen in hun vrije tijd aan het studeren te krijgen.

(Dir. *H. van Berlo*)

De publieke opinie over de kwaliteit van een school is doorgaans gekoppeld aan hoge zittenblijverspercentages : waar wat geëist wordt zijn uitvallers onvermijdelijk. Tegen die achtergrond is iets doen tegen zittenblijven uit concurrentie-oogpunt schadelijk voor de hoogte van het getal van nieuwe leerlingen. (Conrector, *L. Gilissen*)

De school die er in slaagt het zittenblijven terug te dringen, dient te worden beloond met extra leraarlessen, zulks ten laste van scholen die het zittenblijven niet terugdringen. (Dir. *R.C. Hof*)

Zittenblijven heeft alles te maken met de onwil en/of onmacht van de onderwijsgeevenden om de school op de leerling te programmeren en niet, zoals het nu vaak gebeurt, de leerling op de school.

(Dir. *J.K. Loman*)

Het geeft je een gevoel van onmacht om kinderen uit je school te zien verdwijnen

terwijl je weet dat ze daar thuis horen.

(Rector *J. Lugtenburg*)

De omvang van het zittenblijven wordt mede bepaald door de ouders die willen dat hun kinderen te hoog grijpen.

(Dir. *W.H. Mouwen*)

Als men werkt in de school van deze tijd is zittenblijven niet te voorkomen.

(Dir. *R. de Potter*)

Zittenblijven zou door leerlingen als een privilege moeten worden beschouwd.

(Dir. *J.H. Ram*)

Zittenblijven kan een ramp zijn voor de leerling zowel als voor de school. Laten wij zo snel mogelijk een rampenplan ontwikkelen om dit onheil te bestrijden.

(Dir. *J. Postma*) □

BLIJF ZITTEN MET EEN BOEK

Een jaartje overdoen : verslag van het SVO-symposium over zittenblijven in het voortgezet onderwijs/Wald, Alfred (red.) – Den Haag : SVO, 1985

Rugnummer : NEB 029.757

Slagen en mislukken in de eerste kandidatuur : op zoek naar oorzaken/Van Overwalle, Frank J.M. – Brussel : VUB, 1983.

Rugnummer : NEC 003.674

Educational achievement in Japan : lessons for the West/Lynn, Richard – Basingstoke : Macmillan, 1988

Rugnummer : NEB 030.853

Blijven zitten met zittenblijvers ? Enkele gevalstudies in het voortgezet onderwijs en enige gegevens uit onderwijskundige en statistische publikaties/Bos, D.J. – Harlingen: SVO, 1984

Rugnummer : NEPB 003.741/78

Underachievers in school : issues and intervention/Butler-Por, Nava – Chichester: Wiley, 1987

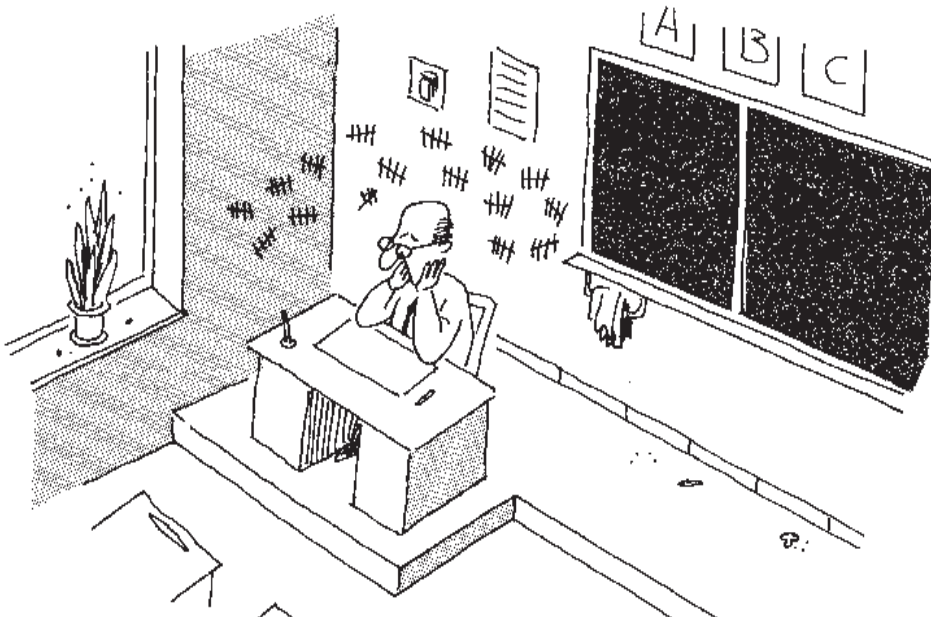
Rugnummer : NEB 030.777

TIJDSCHRIFTEN

Pedagogische Studiën (juni 1988, pp. 239–240), «Stilstaan bij leerprestaties van zittenblijvers», M.J.C. Mommers en A. van Hooft–Aarnoutse.

Deze lectuur vindt u ook in de Centrale Bibliotheek. (Zie «Gids») □

ZITTEN BLIJVEN...

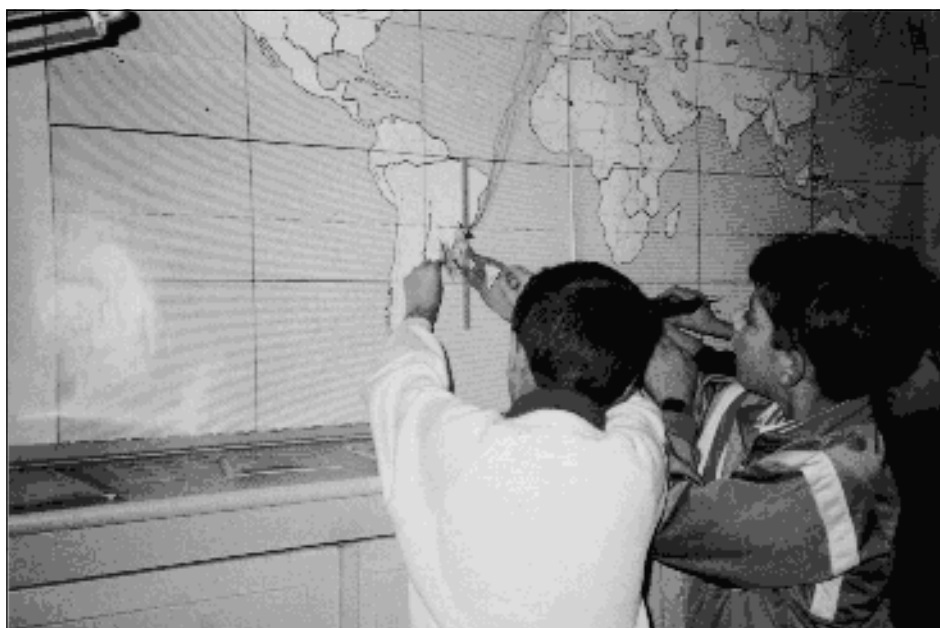

MET DE KLAS OM DE WERELD

Onderwijzen is elke keer opnieuw hetzelfde produkt verkopen in telkens een nieuwe verpakking. Maar hoe bestaande lesinhouden speels en toch didactisch inpakken? Lucien Franck liet de oceaanwind door zijn aankleding waaien. Hij nodigt ons uit een eindje met hem mee te zeilen. Eerst verlaten we de veilige haven van het schoolboek om over te stappen op een deinende, projectmatige aanpak.

Na een tussenstop in Nieuw-Zeeland, zijn de deelnemers aan de *Whitbread Race om de Wereld* aan de vierde etappe toe. De mythische Kaap Hoorn ligt voor de boeg. Op welke zuiderbreedte zullen de boten tussen de ijsschollen zeilen? In de kajuit zal de temperatuur amper tot boven het vriespunt oplopen. Zullen ze na het rond van de kaap eindelijk naar warmere windstreken kunnen opkruisen?

Intussen berekenen en plotten Vlaamse schoolkinderen elke dag de positie van «hun» boten op de wereldkaart. Vierduizend klassen schreven namelijk in om samen de wereld rond te zeilen. Op papier althans.

Vlaamse schoolkinderen berekenen en plotten de positie van «hun» boten op de wereldkaart.

Om de twee weken krijgen de leerkrachten een lesbrief toegestuurd met tips, info, doelstellingen en werkbladen voor taal, aardrijkskunde, biologie, wiskunde, plastische opvoeding...

Initiatiefnemer *Lucien Franck* is docent in het pedagogisch hoger onderwijs. Hij werkte eerder al projecten uit. «Samen de wereld rond» is het voorlopig eindproduct van een zoeken naar de ideale formule.

– *Franck*: Beschouw dit niet als revolutionair. Ik bouw gewoon een belangstellingscentrum voor kinderen uit. Een oud stramen dus. Met dit verschil dat ik het niet doe voor één enkele klas, maar voor al wie mee wil. Daarom werk ik het project uit in de vorm van een publikatie. Voor persoonlijke hulp of raadgevingen, klasbezoeken en zo meer kan men op mij een beroep doen.

– *Welke wind waaide het idee aan?*

– *Franck*: Feitelijk ontstond het project uit de belangstelling van de kinderen. Een toch wel belangrijk uitgangspunt. Ik baseer me dus niet op een constructie van volwassenen om de kinderen in een bepaalde richting te dwingen. Ik tracht gewoon een antwoord te geven op de spontane interesse van kinderen, namelijk alles wat in de buitenwereld gebeurt, ook zelf beleven. Ze hebben een ontzaglijke voorraad enthousiasme en leergierigheid. Maar ze kunnen die niet altijd kwijt. Er bestaan nu eenmaal structuren, lesvoorwaarden, programma's, omstandigheden en gewoonten van leerkrachten die een meer vrije benadering van de leerstof kunnen afremmen. Vandaar dat ik met de lesbrieven van dit project de leerkrachten een beetje op weg tracht te

Vierduizend klassen zeilen in een schooljaar om de wereld. Een instap naar projectmatig werken.

helpen. Ik voorzie ze van materiaal en uitgewerkte lessen zodat ze de storm van vragen de baas kunnen.

AVONTUUR

– *Hoe reageren de leerkrachten? En wat is precies hun rol bij het uitwerken van dit project?*

– *Franck* : De leerkracht is de initiatiefnemer. Op een bepaald moment besloot hij of de klas zou meedoen. Hij motiveerde zijn leerlingen om op de boot te stappen. Tal van klassen zitten al in een stroomversnelling. Leerkrachten bellen ons op en vertellen dat ze zo'n enthousiasme nog nooit meemaakten. De hoofdsteden van de Belgische provincies moeten er in worden gehamerd. Maar vraag eens iets over meridianen, Antarctica of doldrums! Ze zijn blij

KLASSE Nr.1 JANUARI '90

hierover te «mogen» leren, getuigt een onderwijzer van de vijfde klas.

– *Waarom spreekt het project de kinderen zo aan?*

– *Franck* : Rond de wereld zeilen is een menselijk, sportief avontuur op planetaire schaal.

– *De drang naar avontuur is wellicht archetypisch. Speelt u daarop in?*

– *Franck* : Ik geloof er alvast sterk in. We staan voor paradoxale elementen. Aan de ene kant verlangen kinderen, ook in de klas, een gevoel van veiligheid en geborgenheid. Aan de andere kant dromen ze van het grote avontuur, van het veroveren van de wereld. Deze twee elementen in evenwicht houden is de taak van de leerkracht : inspelen op het avontuurlijke, maar toch telkens een veilige haven bieden, van waaruit

ze kunnen vertrekken, ontdekken en terugkeren.

– *U geeft ze dus de illusie dat ze echt aan de race deelnemen.*

– *Franck* : Er ontstaat een identificatieproces. Die kinderen willen informatie over «hun» boot. Ze praten overigens niet over de «Rucanor», maar over «mijn boot»! Ze maken deel uit van de bemanning. Wat de crew onderweg meemaakt, beleven ze in de klas ook. Bij incidenten kan dit meeleven natuurlijk tot ontgoochelingen leiden. Boten kunnen verliezen of averij oplopen. Ook de competitie is natuurlijk boeiend. Belangrijker is echter de identificatie met «alle» boten, ook met de niet-winnaars. De leerkracht kan namelijk het competitie-element relativeren door bijvoorbeeld een alternatieve boot te kiezen. Tenslotte is de race zelf enkel een kapstok waaraan je bestaande programma- en lesinhouden kunt ophangen. Het verwerken ervan gebeurt dan wel op een meer speelse manier.

KANT EN KLAAR

– *De stap naar projectmatig werken valt veelal zwaar uit. Is het uw bedoeling de drempel te verlagen door baast kant en klaar materiaal aan te bieden?*

– *Franck* : We mikken vooral op dynamische leerkrachten. Deze mensen werken al hard, maar ze hebben soms onvoldoende tijd om iets speciaals op te zetten. Of ze liepen ontgoochelingen op. Of ze kunnen niet direct uit de gepaste bronnen putten. Voor deze leerkracht publiceren we inderdaad kant en klaar materiaal. Via deze weg hopen we hem van zijn eigen kunnen te overtuigen. De uitwerking valt binnen zijn mogelijkheden. Geen pedagogisch gegoochel of didactische acrobatieën! Alles binnen de aanvaardbare speling rond het leerprogramma. De leerkracht moet zich gesteund voelen. Hij staat er overigens niet alleen voor. We helpen hem bij het verwoorden van doelstellingen en geven hem tips.

Sommigen gebruiken integraal de werkbladen, anderen pikken er af en toe lesmomenten uit en weer anderen gaan veel verder. Dit staat hen vrij. Het is niet mijn taak om iedereen in zijn eigen aanpassing te dicteren wat hij moet doen.

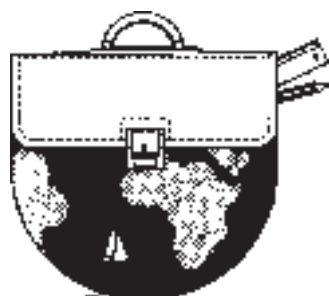
– *Zijn uw lesbrieven een schakel tussen de pedagogische theorieboeken en de klaspraktijk?*

– *Franck* : Velen voelen inderdaad een spanning tussen het verre pedagogische doel en de onmiddellijke didactische noodzaak. Maar, hoe stap je af van het schoolboek? Om allerlei praktische redenen durven veel leerkrachten dit wellicht niet aan. De onzekerheid is te groot, het opzoekwerk te omslachtig. Terwijl ze een zelfstandige aanpak toch altijd gewild heb-

ACTIE

ben. Ik ben blij dat ik ze met dit denk- en werkpatroon een eind op weg kan helpen. Blijkbaar beantwoordt het project «Samen de wereld rond» aan een behoefte. Maar ik herhaal het : ik introduceer geen vernieuwing. Tal van deelnemende leerkrachten werken al langer projectmatig. Zij zaten geenszins op dit initiatief te wachten om hun onderwijs wereldwijd, creatief en aantrekkelijk te maken.

SPANNEND

*Samen
de wereld
rond*

– Hoe past u de leerstof in ? Kan om het even welke klas de lesbrieven gebruiken ?

– Franck : De indeling in leerstofdelen is op voorhand in grote lijnen geprogrammeerd. De pakketten taal en wiskunde liggen grotendeels vast. Meer dan 300 items kunnen op korte termijn worden uitgeschreven. Vaak wacht ik op een seintje van de bemanning of van het persbureau om op een actueel gegeven in te spelen. Ook het permanent contact met de leerkrachten is enorm belangrijk. Zo kan ik voortdurend aanpassen, bijsturen. Verscheidene mensen uit het vak zijn zo een beetje mijn voelhorens. Bij hen ga ik te rade, laat ik mijn kopij lezen. Soms brengen ze ideeën aan of sturen bij. Bij de kinderen tast ik verder hun belangstelling voor het avontuurlijke af. Vooral vijfde en zesde klassen schreven in voor het project. Dat is trouwens de doelgroep, hoewel ook lagere klassen en zelfs klassen uit het secundair onderwijs meedoen. Ook het B.L.O. werkt met dit materiaal.

De positie van de boten op de wereldkaart aanstippen is de dagelijkse procedure die er de spanning inhoudt. Voor de leerlingen is het een valstrik. Via hun drang naar zinvol ontdekken kan de leerkracht hun motivering leiden. De zeilrace is slechts een didactisch hulpmiddel om heel wat interessante dingen te kunnen aansnijden. Over het zeilen zelf schrijven we trouwens weinig. Dit is eerder de rol van de pers. De leerkracht kan ten andere deze bronnen, zo

diepgaand als hij wil, aanspreken.

– *Wat doet u met de boten die gesponsord worden door sigarettenfabrikanten ? Rijden er geen ethische bezwaren ?*

– Franck : Men kan inderdaad moeilijk komen aandragen met reclame voor tabaksprodukten. Nochtans denk ik dat kinderen realistischer reageren dan we vermoeden. Ze weten over het algemeen heel goed wat achter dergelijke reclame steekt. De benadering van dit gegeven kan wellicht bijdragen tot de opvoeding. Deze boten zitten in de race, ze komen in de pers en op T.V. Wat te doen ? Ze verzwijgen of dit reëel gegeven didactisch en pedagogisch inkaderen ? De keuze ligt uiteindelijk bij de leerkracht. Daarmee komen we opnieuw bij het uitgangspunt : de kinderen een avontuur uit de buitenwereld laten meebeleven, maar ze intussen een pedagogisch verantwoorde zekerheid verschaffen.

Voor volgend schooljaar heeft *Lucien Franck* al een aantal sterke ideeën in de lade om een boeiend buitengebeuren over een tiental maanden te spreiden. □

INLICHTINGEN

Samen de wereld rond
Lucien Franck
Bergenkruislaan 13
9120 Destelbergen

Tel. 091-28 18 37

UW STEM KLINKT IN KLASSE !

In **KLASSE** verschijnen weldra dossiers over “**Stress bij leerkrachten**”, “**Agressie bij leerlingen**” en “**Schoolmanagement**”. Wie daarover iets kwijt wil of wil meewerken kan ons schrijven of bellen, liever vandaag nog dan morgen. Trouwens alle lezersbrieven over onderwijs zijn vanaf nu van harte welkom. Houd het kort en krachtig, maar schrijf!

Bovendien trekken we heelwat bladzijden uit voor de stem van de basis.

In “**Actie**” komen interessante en concrete initiatieven aan bod. Houd ons op de hoogte van wat er in uw school leeft. Als het onze lezersgroep kan aanspreken, maken we er een reportage over.

In “**Forum**” krijgt u de ruimte om (controversiële?) visies op onderwijs weer te geven. Doe dat in maximum 500 woorden. Dan blijft er ook plaats voor anderen én voor de reacties die erop volgen.

In “**Idee**” verzamelen we de boeiendste tips voor activiteiten, publicaties, cursussen, tentoonstellingen, enz. Contacteer ons als uw initiatief nationale uitstraling kan hebben.

De redactie van KLASSE
Koningsstraat 138, kantoor 804
1000 Brussel
Tel. 02-211 46 60

EEN SLUIS TUSSEN SCHOOL EN THUIS

«Mijn mama wil me wel helpen maar ze werkt in ploegen en heeft weinig tijd.

En dan nog : we zijn met drie kinderen thuis», zegt Jan (13).

Hij gaat na de les niet meer rechtstreeks naar huis. Om 16 u. valt hij samen met acht andere kinderen binnen in het lokaal van «Na Schooltijd Leren». Zijn cijfers zijn op korte tijd aanzienlijk verbeterd en vooral... hij ziet het weer zitten.

De boterhammen en de chocolademelk staan klaar. Eerst praten ze honderduit.

Gina Box (regentes) : «We bouwen een vertrouwelijke huissfeer op. Ze moeten zich hier rustig en ontspannen voelen. Soms bakken we pannekoeken. Veel kinderen vinden thuis niet de dagelijkse aandacht en positieve stimulans. Dat ligt niet altijd aan de ouders zelf. Werk- en schooluren vallen niet samen. Er zijn ook steeds meer één-ouder-gezinnen. Hier vinden ze vertrouwen, belangstelling en waardering. Dat is voor hen de belangrijkste basis voor goede schoolresultaten.»

STRAFSTUDIE

Jan, Joeri en de anderen zijn niet zwakbegaafd. Ze missen gewoon stimulans en begeleiding. Ze komen hier via het P.M.S. Dankzij een preventieve aanpak kunnen ernstige problemen worden vermeden. Deze

kinderen zijn immers potentiële zittenblijvers. Taakleerkrachten en inhaallessen hebben voor hen niet zoveel zin.

Linda Comhair (onderwijzeres) : «We willen een oplossing zoeken buiten het schoolse kader. Vaak hebben kinderen immers negatieve gevoelens tegenover de school. Ons associëren ze niet meteen met reglementen en straf. Toch maken we vaste afspraken waar iedereen zich aan houdt. Zo werken we elke dag tot 18 u. Wie vroeger klaar is, werkt aan taken voor de rest van de week. Bovendien hebben we voor elk vak eigen spelwerkblaadjes op verschillende niveaus. Dat werkt erg stimulerend.»

Vandaag is *Eric* er weer niet. Hij heeft strafstudie. Eerst vergat hij zijn boek. Dan werd hij uit de klas gezet. Niemand hield zijn notities bij. Zo geraakte hij steeds verder achterop.

Gina Box : «Nu is hij al vier keer uit de

les gezet om straf te schrijven. Het is geen gemakkelijk kind, maar hij komt hier soms wenend aan. En thuis hebben ze vooral aandacht voor de dik in het rood gezette opmerkingen in zijn agenda. Dat moet fout lopen !

Wij leren de kinderen in de eerste plaats dat een agenda dient om hun werk te kunnen plannen. We moedigen hen aan om met het moeilijkste te beginnen. Ik kan trouwens best geloven dat veel ouders hun kinderen niet kunnen helpen. Gisteren heb ik ook nogal gezwoegd op een technologisch probleem i.v.m. elektriciteit. Maar voor ons is dit boeiender werk dan gewoon voor de klas staan. We voelen er ons sterker persoonlijk bij betrokken. De begeleiders en de leerlingen weten heel goed wat ze hier komen doen en iedereen voelt zich op zijn gemak.»

GEVAAR

Het project richt zich uitsluitend op de probleemgroep van de vijfde en zesde klas en de twee eerste jaren van het secundair onderwijs. Hier lopen de meeste leerlingen gevaar om gedesoriënteerd te geraken.

Linda Comhair : «Nadien zullen ze het zelf weer moeten waarmaken. We bereiden hen daar wel stilaan op voor. Werken aan zelfstandigheid is onze grootste zorg. Daarom lossen we bijvoorbeeld nooit iets in hun plaats op. We moeten erin slagen weer een positieve ingesteldheid tegenover het leren te creëren. Dan kunnen ze er zichzelf wel doorslaan.»

Het project loopt dit jaar in vier regio's. Volgend jaar hoopt men het uit te breiden tot twintig regio's. De interesse is groot, de wachtlijst lang. □

Linda Comhair : «Hun resultaten gaan er meteen op vooruit.»

INLICHTINGEN

«Na Schooltijd Leren»
Capucienestraat 10
3500 Hasselt

Tel. 011-24 99 11

EEN BIBLIOTHEEK MET KLASSE

De collectie van de Centrale Bibliotheek bestrijkt de domeinen opvoeding en onderwijs, openbare dienst, algemene intellectuele en culturele vorming : 300.000 boeken en 600 tijdschriften.

Klasse sloeg enkele bladzijden om en ontdekte met de bibliothecarissen als gids een uniek werkinstrument voor leerkrachten. Blijkt dat u ons al met 8.000 vóór was. Wie is de volgende ?

«Een godsdienstleraar vroeg eens een boek over huidaandoeningen. Zijn dochter was dertien en ze had acne. Leraars hebben ten andere in hun klas vaker te maken met deze typische puber-huidaandoening. Maar het bewuste boek hadden we niet in onze bibliotheek. We bestelden het. Onze aankoopprocedure duurtechter ongeveer zes maanden. Toen het boek eindelijk kon worden opgestuurd, was de acne genezen».

Met deze anecdote gidst bibliothecaris *Freddy Deprez* ons tussen de rekken van de **Centrale Bibliotheek**. Naar schatting telt het huidige bestand zowat 300.000 banden. Wie achter het preciese aantal wil komen, telt per strekkende meter gemiddeld vijftig boeken op. Maar de optelsom zal niet kloppen, omdat tal van kartonnen dozen nog onuitgepakt in depots staan. Er moet namelijk eerst ruimte bijkomen, eer het volledige bestand kan worden uitgesteld. Wat intussen in geen geval de werking van de bibliotheek afremt.

De **Centrale Bibliotheek** bewaart nog relikwieën. Van staatsbladen uit de tijd

van Willem I tot ingekleurde reisverhalen van Stanley en Livingstone. Dit heeft te maken met de oorsprong. In 1879 werden verscheidene fondsen van de administratie samengebracht, waaronder waardevolle collecties van het toenmalige Ministerie van Binnenlandse Zaken. Later groeide de verzameling aan tot een encyclopedische bibliotheek, een soort superbibliotheek voor leerkrachten.

Tot in 1969 beheerden de beide taalgemeenschappen gemeenschappelijk de bibliotheek. Daarna werden twee afzonderlijke secties opgericht. Van dan af beslisten de Nederlandstalige en de Fransstalige sectie zelfstandig over uitleningen en aankopen met eigen middelen.

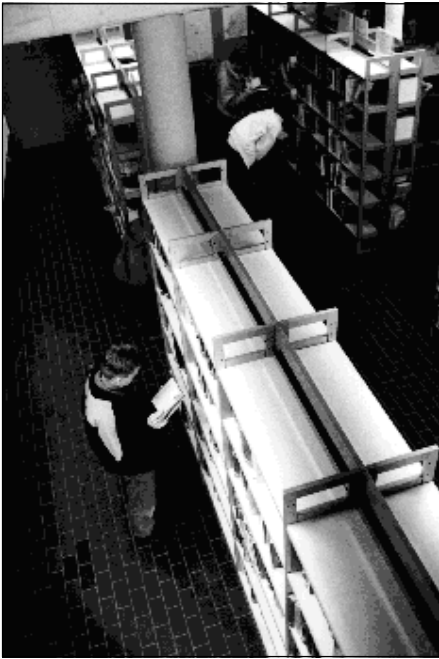
In 1988 werden de **Centrale Bibliotheek** en de **Bibliothèque Centrale** ruimtelijk gescheiden. Het boekenbestand werd «à la Louvain» verdeeld. Per strekkende meter dus. Nochtans zijn de respectieve uitleendiensten voor een blijvende samenwerking te vinden.

ONDERWIJSBIBLIOTHEEK

Op het ogenblik is de **Centrale Bibliotheek** uitsluitend een «onderwijsbibliotheek». Ze is georiënteerd op de klaspraktijk. Daarnaast vindt men er ook boeken over het onderwijsbeleid. «Alle leerkrachten kunnen hier terecht voor boeken over de klaspraktijk en problemen in de klassituatie. Het bronnenmateriaal is zowel in het Nederlands als in het Frans, het Engels en het Duits», legt *Deprez* uit. «Een leermiddelenbank is er echter niet. Je kan dus bij ons geen specifieke schoolboeken lenen als die zijn uitgegeven in Vlaanderen. Daar

Op zoek in onderwijs? Hier geven 300 000 boeken een antwoord.

entegen kopen we wel buitenlandse methoden aan. Wie dus op zoek is naar een biologieboek uit de Verenigde Staten kan dit bij ons op de rekken vinden. Desnoods bestellen we het.»

Recent kregen ook de **Inspectiebibliotheek**, de **Bibliotheek van de Dienst Media en Informatietechnologieën** en de **Administratieve Bibliotheek** van het Ministerie van Onderwijs een plaats in de Centrale Bibliotheek.

De Inspectiebibliotheek vertegenwoordigt zowat 10.000 boeken, meestal gespecialiseerde vakliteratuur over houtbewerking, mode, patroontekeningen... Deze werken zijn niet uitsluitend op de onderwijspraktijk gericht.

De Bibliotheek van de Dienst Media en Informatietechnologieën wordt later nog in de catalogus opgenomen. Het bestand telt ongeveer 5.000 boeken.

De Administratieve Bibliotheek of de Bibliotheek van de Beroepsopleiding bevat voornamelijk boeken over grondwettelijk recht en economie. Vooral ambtenaren die zich op examens voorbereiden maken er gebruik van.

VOORSTELLEN VAN LEZERS

De selectie van de opvoedkundige en onderwijskundige boeken gebeurt voor een groot deel intern. Maar ook het «veld» stelt interessante werken voor. Deze voorselectie gaat voor goedkeuring naar een commissie van inspecteurs. De commissie bepaalt namelijk of de voorgestelde aankopen beantwoorden aan het profiel van de bibliotheek. Elk jaar dikt de Centrale Bibliotheek aan met meer dan 2.000 aanwinsten, boeken en tijdschriften. Ze heeft hiervoor een begroting van 4,3 miljoen ter

beschikking.

In de leeszaal liggen voorts 630 tijdschriften uit binnen- en buitenland permanent ter inzage. De meerderheid van de titels handelt over onderwijstheorie of -beleid, zowel op macro- als microniveau. Zowel het beleid op regeringsvlak als dat van de schooldirecties komt dus aan bod. Voorts zijn er tijdschriften over de praktijk van vakken zoals knutselen, zingen, voorbereidend lezen en rekenen of over bijzondere technieken voor het secundair onderwijs. Men kan ze vrij inkijken. Zelfs fotokopiëren voor pedagogisch gebruik is mogelijk.

Wat is het profiel van de lezer? «Iedereen die op de betaalrol staat van het Ministerie van Onderwijs mag hier over de drempel», verduidelijkt *Deprez*. «Vandaar dat lezers uit alle niveaus een lezerskaart aanvragen: leerkrachten, directie- en inspectieleden, professoren en hun assistenten, personeel van de administratie en de P.M.S.-centra. Zowat 8.000 onder hen bezitten een lezerskaart».

HET KAN VIA DE POST

De banden zijn ter plaatse of via de post ontleenbaar. «Vandaag kreeg ik over de post twee aanvragen vanuit een P.M.S.-centrum en één vanuit een pedagogisch centrum. Ook drie leerkrachten stuurden hun verlanglijstje op». Volgens *Deprez* zoeken de meesten literatuur over hun vak. Taalcursussen zijn ook in trek. De bibliotheek bewaart trouwens de hele verzameling Assimils. De laatste tijd is er opmerkelijk veel vraag naar orthodidactiek. Tal van leerkrachten krijgen in hun klas met dyslexie te maken, maar kregen voor de behandeling ervan geen opleiding. Sommige thema's zijn in bepaalde periodes erg populair, ook omdat de media erop inspelen: kindermishandeling, incest, gedragsstoornissen bij kinderen uit andere sociale of culturele milieus... Dan vliegen de werken uit de rekken.

«Hebt u boeken over spijbelen, wangedrag...? Zo ontvangen we tientallen brieven», somt adjunct-bibliothecaris *Luc Stoops* op. «Hoe precieser het onderwerp is omschreven, hoe beter we natuurlijk kunnen helpen. De dienstverlening is gratis. We stellen dan een lijstje op van de beschikbare boeken.

Is de aanvrager nog geen lid, dan sturen we een blaadje met inlichtingen en een lezerskaart mee op. Wie de vinger legt op gecatalogiseerde werken, krijgt meteen het gevraagde opgestuurd. Bestellen van verlenen kan overigens ook per telefoon. Men kan in principe een onbegrensd aantal boeken maximum vijf weken houden. Ingebonden tijdschriften worden echter nooit opgestuurd of uitgeleend. We ver-

liezen namelijk niet graag een deel van een reeks.

Het makkelijkst is natuurlijk ter plaatse de catalogus te raadplegen. Woensdagmiddag is over het algemeen een druk moment».

LEESTIPS

Krijgen de bibliothecarissen van al die boeken op den duur geen letterbult? «Collega's van andere departementen denken dat we voortdurend in de boeken zitten en interessante lectuur kunnen doornemen», vertelt *Stoops*. «Net of we alle boeken die we beschrijven en catalogiseren ook uitlezen! We kunnen ons dit niet veroorloven. Slechts elf effectieve medewerkers staan in voor alle bibliotheekfuncties: bestellingen uitvoeren, catalogiseren, verwerken, uitlezen, inbinden, registreren en opstellen van inhoudstafels van tijdschriften en bijhouden van de administratie.»

De bibliothecarissen hoeven echt niet alle boeken onder hun oorkussen te stoppen, zolang ze ons maar door hun bestand heen kunnen gidsen. **Klasse** zal trouwens geregeld leestips publiceren. □

KORT PRAKTISCH

In de leeszaal kunnen de volgende kaartcatalogi worden geraadpleegd:

- een alfabetische auteurs- en titelcatalogus;
- een alfabetische thematische catalogus;
- een alfabetische titel- en thematische catalogus van de lopende tijdschriften die in de leeszaal aanwezig zijn;
- voor de overige verzamelingen: een gedrukte catalogus en een kaartcatalogus volgens de decimale classificatie.

Openingsuren:
elke werkdag van 9 tot 17 uur.

Centrale Bibliotheek:
Koningsstraat 150
(eerste verdieping)
1000 Brussel

Algemeen Telefoonnummer:
Tel. 02-210 53 73

Uitlening via de post:
Tel. 02-210 53 80

EEN PISTE VOOR DE NIEUWE LERAAR

Gemeenschapsminister van Onderwijs Daniël Coens trekt denksporen in het onderwijslandschap. Responsabiliseren en kansen bieden, luidt zijn motto. 1990 wordt de aanzet van een historische heroriëntering van het onderwijsbedrijf. Maar hoe breng je meer dynamiek in een stroef onderwijsbeleid? Tussen droom en daad liggen financiële bezwaren, maar een visie is alvast gratis weggegeven.

– U beschikt over een begroting van ongeveer 180 miljard. Passen hierin promotiekansen als herwaardering van de leerkracht? En aan welke mogelijkheden denkt u concreet?

– Coens: De loopbaan is te vlak. Na enige tijd geeft dit weinig voldoening. Laten we dus onderzoeken hoe we het karakter van de carrière positief kunnen veranderen. Het opnieuw definiëren van de benoeming en de inhoud ervan dringt zich op. Een evolutie in de opdrachten moet mogelijk worden.

– Zet u de vaste benoeming op de belling?

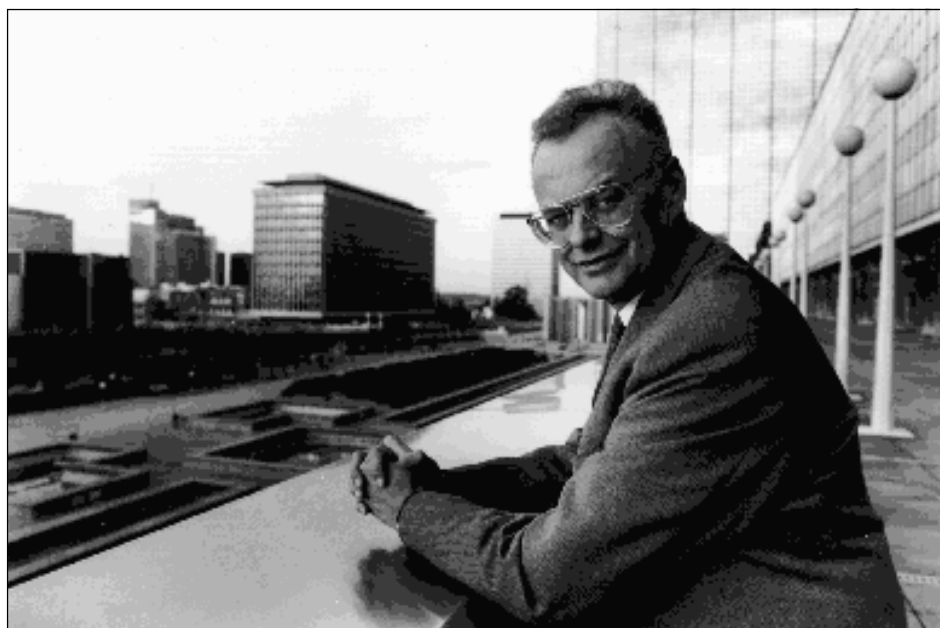
– Coens: Nee, alleen wat men doet, kan evolueren. Aan mensen die daartoe bereid en bekwaam zijn, kunnen bijvoorbeeld grotere verantwoordelijkheden gegeven worden. Uiteraard zou deze instap financieel vertaald moeten worden.

– Verandert de opdracht van de leerkracht?

– Coens: Ze wordt ruimer. Nu is men te veel gefixeerd op het aantal lessen. Natuurlijk zijn er leerkrachten die vanuit hun eigen situatie oordelen dat een wel omschreven halftijdse opdracht perfect beantwoordt aan hun professionele verwachtingen. Dit is waardevol. Anderen willen meer in hun loopbaan steken en een carrière in het onderwijs opbouwen. Maar de bepalingen hiervoor zijn te stroef.

– Kunt u die ruimere opdracht in meetbare tijd omzetten?

– Coens: De opdracht is niet strikt gebonden aan uitsluitend de uren voor de klas. Wat men daarbuiten doet voor het onderwijsproces is natuurlijk moeilijk te meten. Men kan echter niet van bovenaf en centra-

Minister Coens : «Op lokaal vlak meer autonomie en verantwoordelijkheid.»

listisch bepalen wat die taak precies inhoudt voor elke school en leerkracht afzonderlijk. De sleutel tot de oplossing is wellicht de grotere autonomie op lokaal vlak. Hier kan men dan zelfstandig oordelen welke persoon voor de juiste plaats en met de gepaste promotie in aanmerking komt. Mits participering van de leerkrachten, want als alleen de directie willekeurig zou optreden, loopt het fout. Via een dynamisch personeelsbeleid ontstaan dus carrièremogelijkheden. We willen de human resources van een school optimaliseren.

– Ook in het onderwijs zal dus een andere tewerkstellingscultuur groeien. Wordt de nieuwe leerkracht een flexibele werknemer?

– Coens: Dit kan. We hebben onder meer nood aan mensen die bijvoorbeeld deeltijds in het onderwijs én in het bedrijfsleven een opdracht vervullen. Voor een bepaalde tijd in de industrie bijtanken, moet mogelijk zijn. Maar niet noodzakelijk iedereen zal deze uitstap verlangen. Hij mag zeker niet worden opgelegd. De verwachtingen over de loopbaanperspectieven zijn immers zeer verschillend. Men moet vooral kansen aan

leraars bieden.

– *Hoe trekt het onderwijs nog waardevolle mensen aan? Uit een onderzoek aan de R.U. Gent blijkt dat 55 % van de afgestudeerden Letteren en Wijsbegeerte geen aggregatie baalt en dus bij voorbaat het onderwijs als werkgever uitsluit. Onderwijs wordt blijkbaar een «restkeuze». Stelt u een oplossing voor?*

– *Coens* : Ik denk niet dat men dit probleem kan oplossen door de wedde fors op te trekken en intussen hetzelfde aantal leerkrachten te behouden. Dit is niet haalbaar. Trouwens, wie voor de meest winstgevendende job kiest, bleef en blijft uit het onderwijs.

– *Aan welke motiveringsstrategie denkt u dan wel?*

– *Coens* : Dat er een financiële herwaardering moet komen voor al de mensen in de openbare sector, staat buiten kijf. Maar om te beginnen moeten er anomalieën weggevoerd worden. Ik zie geen reden waarom kleuterleidsters, die toch ook drie jaar hoger onderwijs liepen, zoveel minder moeten verdienen dan onderwijzers. We moeten differentiëren. Natuurlijk blijven basisdiploma's een lijn voor de respectievelijke weddebepalingen. Maar naar gelang van de opdrachten die men er bij neemt of die inherent met de taak zijn verbonden, kan men lokaal vanuit een enveloppe een gedifferentieerde loonsverhoging invoeren.

– *Welke objectieve criteria zijn hiervoor te hanteren?*

– *Coens* : Vanuit het lokale niveau kan men de differentiëring en de responsabilisering na overleg implementeren. We hoeven dit niet centraal te regelen.

BEVRIJDEND

– *Leraars kunnen net als leerlingen schoolmoe worden. Kunnen navormingsinitiatieven dit verhelpen?*

– *Coens* : Ik vind het belangrijk dat de mogelijkheid tot gratis nascholing aanwezig is. Navorming kan niet zo maar in de marge, 's avonds of in de vakantie. Vanuit de diverse netten worden nu projecten ingediend. Ik smeed de netten om er iets fantastisch van te maken. Iets dat zowel de leraar als de buitenwereld overtuigt. Om de navorming in de carrière te laten inbouwen, moest ik hard vechten. De buitenwereld oordeelde namelijk dat er met slechts 182 schooldagen genoeg mogelijkheden waren om iets buiten de klastijd te organiseren. Maar de niet-klasdagen staan feitelijk ook binnen het onderwijsproces. Voor onderwijzers is dit evident, maar niet voor de bredere samenleving. Precies in onze sector maakten we toch de doorbraak. Dit is historisch. We worden de eerste sector in het openbaar ambt met een structureel

ingebouwde navorming. In het onderwijs staan we voor.

– *Creëert deze doorbraak een ander type leraar en onderwijs?*

– *Coens* : Het traditionele concept van het onderwijs was verworven kennis doorgeven. Ik geloof nog altijd dat de rol van het onderwijs in wezen fundamenteel is, namelijk mensen weerbaar maken en ze een degelijke brede basis meegeven waarmee ze het leven én het beroepsleven aankunnen. Dit veronderstelt echter ook een voortdurende aanpassing van de leerkracht. Bijscholing dus.

– *Betekent dit concreet dat alle leerkrachten, van de kleuterklas tot de hogeschool, nascholingskansen krijgen?*

– *Coens* : Eigenlijk zouden we een planning op lange termijn moeten maken. Nascholing is niet meteen voor iedereen mogelijk. Maar toch moeten we die richting uit. Eerst dient dit proces per niveau en regionaal op gang getrokken. Er is tijd voor nodig. En het zal natuurlijk zijn kost hebben.

– *Wie zal dat betalen? Kunnen de bedrijven participeren?*

– *Coens* : Natuurlijk. We zullen een nieuwe tijd beleven in een *learning society*, met mogelijkheden om het onderwijs te versterken. Ik wil een kader creëren waarin dit mogelijk wordt. De dynamiek zal komen vanuit de responsabilisering op het lokale vlak. Dit verschilt toch wel totaal met het vroegere rigide centralistische beleid. De nieuwe *setting* van het onderwijs is bovendien bevrijdend voor de leerkrachten. Want wat is het probleem van de leraar? Hij voelt zich soms ongemakkelijk in zijn job, omdat hij voor alles en door iedereen van bovenaf wordt gecontroleerd, begeleid en gestuurd. Waarom kan hij niet gewoon de leraar, de opvoeder zijn die vanuit zijn eigen vakbekwaamheid verantwoordelijk is voor een bepaalde groep leerlingen? □

(In het recent verschenen «Met een nieuwe lei» belicht Daniël Coens deze en andere denkpistes veel uitvoeriger.)

PRIORITEITEN

Het onderwijsdecreet van 5 juli 1989 bepaalt dat 35 % of 68,6 miljoen van het bedrag bestemd voor de navormingsinitiatieven, die de ARGO voor het gemeenschapsonderwijs en de V.Z.W.'s voor het gesubsidieerd onderwijs organiseren, moet worden besteed aan prioriteiten die de Vlaamse Executieve bepaalt.

Op voorstel van minister Coens werd goedkeuring gehecht aan volgende vier prioriteiten voor drie opeenvolgende jaren :

1. Schoolmanagement ten behoeve van directies en leidinggevend organisatorisch, pedagogisch en administratief personeel van alle onderwijsniveaus. Deze navorming betreft niet alleen beheerstaken, maar ook beleidsaspecten en pedagogische en didactische opties.

2. Navormingsprojecten voor taakleraars, leraars van de aanvangsjaren van het lager onderwijs en van de eerste graad van het secundair onderwijs, directies, P.M.S.-medewerkers en alle personeelsleden van het buitengewoon onderwijs.

Uit een onderzoek bleek dat een belangrijk aantal leerlingen, ondanks een behoorlijke aanleg, soms ernstige leerproblemen vertonen. Die kunnen vaak worden opgelost via remediërend onderwijs. Taakleraars leveren voor de leerbedreigde kinderen een belangrijke bijdrage. Om deze functie te stimuleren, schreef de minister 100 miljoen in op zijn begroting.

3. In het multicultureel onderwijs zullen bijzondere inspanningen worden geleverd voor de didactiek van het Nederlands als tweede taal, ten behoeve van leraars in zogenaamde concentratiescholen. Ook de navorming van vreemde leraars die volwaardig deel moeten uitmaken van een schoolteam en daarom ons onderwijsbestel goed moeten kennen, behoort tot de prioriteiten.

4. Aanvullende opleiding van terbeschikkinggestelde personeelsleden. Via een aanvullende vorming wil men nieuwe tewerkstellingskansen bieden. Dit kan gepaard gaan met een uitbreiding van de onderwijsbevoegdheid.

**SCHOOL EN
TECHNIEK**

«In mijn visie behoort het tot de maatschappelijke en culturele taken van het onderwijs om leerlingen vertrouwd te maken met de ontwerp- en werkingsaspecten van het vak techniek. De techniek is zo'n wezenlijk onderdeel van onze moderne cultuur dat inzicht daaromtrent, en een zeker niveau van beheersing, voor alle leerlingen gezien moet worden als een basisuitrusting.»

Aldus de Nederlandse Minister van Onderwijs en Wetenschappen *Deetman* op de jubileumzitting van de Federatie van de Metaal- en Elektrotechnische industrie (F.M.E.). De F.M.E. rapporteerde daar trouwens over een onderzoek naar knelpunten in de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt.

Als belangrijkste resultaat bracht de voorzitter, drs. *J.C. Blankert* naar voor dat de overgrote meerderheid van de ondernemingen streeft naar de invoering van nieuwe technologie. Bijgevolg verwachten zij dat het scholings- en opleidingspakket steeds groter zal worden. Men verwacht daarbij een toename van het aantal werknemers, maar tegelijk ook problemen bij het opvullen van bepaalde vacatures bij gebrek aan (gekwalficeerde) kandidaten.

De overheid moet dan ook passende maatregelen treffen. De leerlingen moeten reeds van in het basisonderwijs met techniek geconfronteerd worden, terwijl ook in het algemeen vormend onderwijs het vak techniek meer aan de orde moet komen.

In zijn antwoord op deze voorstellen wees minister *Deetman* o.m. op de scholing als markt. Overheidsinstellingen dienen zich op de markt van door derden bekostigde scholing te begeven, waardoor de scholen voor beroepsonderwijs naast het gewone programma ook cursussen op contractbasis kunnen aanbieden. Hij benadrukte tevens de expertise die in de onderwijsinstellingen reeds bestaat op het vlak van de opleidings-technieken, wat ondernemingen

die willen investeren in opleiden en in mensen niet mogen vergeten. De kwaliteit van de informatie die het bedrijfsleven naar de scholen doorspeelt, stelt het onderwijs in staat om op de opleidingsbehoeften in te spelen.

Het probleem van de snelle veroudering van inventarissen in het technisch onderwijs zou via joint ventures tussen onderwijs en bedrijfsleven kunnen worden opgelost.

Tot slot bevestigde de minister dat zowel in het basis- als in het middelbaar onderwijs een specifieke plaats voor kennisgeving met de techniek zal worden ingeruimd.

Uitleg, jg. 5, nr. 16, 14 juni 1989, pp. 3-4. □

**KANSARMOEDE EN
FALEND ONDERWIJS
BRENGEN 300.000
ANALFABETEN VOORT
IN VLAANDEREN**

Analfabeten zijn mensen die zich geremd of beperkt voelen in hun sociaal functioneren omdat ze vinden dat ze niet of onvoldoende kunnen lezen of schrijven. Zo omschrijft de Unesco het begrip ongeletterdheid. Een ruime definitie die ook slaat op ten minste 5% van de Vlamingen of 300.000 mensen.

«Vroeger op school was de meester bezig met de kinderen die goed konden volgen; wij moesten maar achteraan zitten; thuis was er veel werk, na de school moesten wij helpen; wij waren niet zo goed gekleed, op school trokken ze daar hun neus voor op.» Dit zegden deelnemers aan een lees- en schrijfgroep. Het maakt al veel duidelijk over de oorzaken van analfabetisme.

Fetelijke armoede, slechte huisvesting, een klein inkomen, lage verwachtingen, zowel vanwege de ouders als de leerkrachten, zijn aanwijsbare factoren bij het ontstaan van analfabetisme. Woordblindheid is zelden een oorzaak. De sociaal-culturele onaangepastheid van de school speelt een grote rol. De idee van gelijke onderwijskansen voor ieder is

een fictie. De school staat te ver af van de dagelijkse realiteit van kansarme kinderen. Leerkrachten brengen het vaak niet op om bijzondere aandacht te besteden aan wie niet meekan.

Alfabetiseringswerkers dringen aan op een dialoog tussen overheid, onderwijs, sociaal-culturele werkers, welzijnswerkers, bedrijfsleiders en media. Dit jaar, het Internationaal Jaar van de Alfabetisering, lijkt daar nu wat schot in te komen. De Vlaamse Executieve gaf minister van Onderwijs *Coens* opdracht een stuurgroep samen te stellen.

(Het Laatste Nieuws) □

De Unesco-affiche van het Internationaal Jaar van de Alfabetisering

**SCHOOLCOMPUTER
VERTELT HOE DE
VOGELS FLUITEN**

De v.z.w. «Tron-Computer Op School» stelde enkele nieuwe educatieve software pakketten voor gebruik in basisscholen voor. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de laatste nieuwe snufjes van de informatica, namelijk het digitaliseren van beeld en klank. Hierdoor bereikt de klank cd-kwaliteit en doorklinken de beelden perfect de vergelijking met foto's. Tron past deze innovaties nu toe bij computer-programma's voor lessen in taal, rekenen, fysica en biologie voor leerlingen van de tweede en de derde graad basisschool.

Voor biologie staat nu bijvoorbeeld een programma op punt waarbij in ons land voorkomende vogels afgebeeld worden met bijhorende zang en een beknopte uitleg over hun biotoop en karakteristieken.

De aankoop van deze lesmethoden betekent voor de

scholen wel een investering. Pakketten kosten duizend frank en ze draaien enkel op de Commodore Amiga.

Meer informatie is verkrijgbaar bij Tron, Krijgslaan 91, 9000 Gent. Tel. 091-21 31 47.

(Gazet van Antwerpen) □

**GROEIENDE KLOOF
TUSSEN SCHOOL EN
MEDIWERELD**

De invloed van de elektronische media op het dagelijks leven van de jeugd wordt eerst en vooral bepaald door de **beschikbaarheid**. Het aantal huizezinnen met 3 of meer televisietoestellen steeg in Duitsland van 16% naar 24% op 2 jaar tijd. Dit is niet onbelangrijk, daar dit toestel ook wordt gebruikt als monitor voor videoproducties en videospelletjes. In deze gezinnen ligt het gebruik van de nieuwe beeldschermmedia dan ook het hoogst. 43% van de jongeren kunnen zo over een eigen toestel beschikken, zodat ze zich uitgebreid met deze media kunnen bezighouden.

Interessant is bovendien dat de videorecorder meer belangstelling geniet in gezinnen met leerlingen in het technisch en beroepsonderwijs, waar gezinnen met leerlingen in het algemeen vormend onderwijs meer interesse hebben voor huiscomputers. Opvallend is tevens dat overdreven mediaconsumptie slechts bij een minderheid «mediafreaks» voorkomt. Andere vrijetijdsbestedingen blijken immers meestal niet in het gedrang te komen. Deze «mediafreaks» krijgen het trouwens vaak ook moeilijk op school. De mediawereld en de school staan zo haaks op mekaar dat een aantal problemen opduiken.

– *Gezagsproblemen* omdat het contrast tussen de vrije selectie van informatie via de beeldmedia en de opgelegde en begrensde informatiestroom op school te groot is.

– *Motivatieproblemen* bij de «captive audience» op school, omdat ze niet zo speels kunnen werken als de «free audience» thuis voor de buis.

– De pogingen om het bonte, zeer gefragmenteerde media-beeld van de wereld tot een samenhangend, schools geheel om te vormen kunnen leiden tot *integratieproblemen*.

– *Studieproblemen* kunnen ontstaan bij beeldbuisjongeren, die niet worden aangemoedigd tot zelfstandig denken en verbale expressie.

Deze kloof tussen een open (mediale) en een gesloten (schoolse) wereld wordt steeds groter. Moet de school dus geen plaats maken voor een weloverwogen introductie van de nieuwe media?

J. Bartsch, Schule und Medien.
In : *Unterrichtswissenschaft*, 1988 (4), pp. 22–41. □

TAALBEHEERSING IN DE KLEUTERSCHOOL

Een langdurig onderzoeksproject met 597 kleuters van 3 tot 6 jaar onderzocht de relatie tussen de onderwijsmethode van de kleuterleid(st)er en de resultaten van de kleuters. Daarbij constateerden de onderzoekers o.a. het volgende.

- Kleuterleid(st)ers die hun instructie voortdurend afstemmen op de taalvaardigheid van elke kleuter blijken deze het beste te verbeteren.
- De taalkennis van de kleuter wordt sterk beïnvloed door rechtstreekse taal instructie afgestemd op manifeste zwakke punten.
- Hoe meer inzicht de kleuterleid(st)er heeft op het niveau van de kleuters, hoe meer impact zij (hij) heeft op hun taalvaardigheid.
- Hoe ouder de kleuter, hoe gemakkelijker de zwakke punten kunnen opgespaard en verbeterd worden.

Wat kunnen we hieruit besluiten? De kleuterleid(st)er zou zijn (haar) methoden en thema's moeten aanpassen aan de geconstateerde zwakke punten. Het is trouwens erg waarschijnlijk dat bovenvermelde factoren ook andere vaardigheden, zoals bijvoorbeeld rekenen of lezen, gunstig beïnvloeden. Het ligt dan ook voor de hand dat bij de overgang naar de lagere school

de onderwijzer(es) wordt ingelicht over de vorderingen van alle leerlingen. Anders zou deze overgang wel eens een achteruitgang kunnen zijn.

S. Lane en J. Bergan. Effects of instructional variables on language ability of preschool children. In : *American Educational Research Journal*, 1988 (2), pp. 271–283. □

CREATIEF, MAAR TOCH CORRECT

Onderzoek toonde aan dat hoe meer de leerlingen schrijven en hoe beter ze leren schrijven, hoe minder vreugde ze eraan beleven. Hierdoor verliest hun werk zijn individuele stempel en creativiteit. Veel leerlingen bevestigden dat ze met de toenemende leeftijd steeds minder vlot konden stellen. Om hiervoor de oorzaken te vinden werd een onderzoeksproject opgezet, waarbij 108 leerlingen van 6 tot 7 jaar waren betrokken.

Uit dit onderzoek bleek dat de leerlingen in de beginfase van de lagere school zeer geestdriftig aan het schrijven gaan, vooral thuis waar de ouders dit schrijfwerk aanmoedigen. Op school stellen ze niet zo graag, want daar worden de onderwerpen opgelegd en geeft de onderwijzer commentaar op hun taalfouten.

Vroeger onderzoek wees trouwens ook op hetzelfde fenomeen. Kinderen schrijven graag over persoonlijke ervaringen, waarvoor ze thuis de inspiratie vinden. Enkel de kinderen met een gebrek aan inspiratie hebben weinig bezwaren tegen de opgelegde schoolse thema's, voor de creatievelingen zijn ze veeleer een rem op hun verbeelding.

Creatief schrijven dient dus vooral van thuis uit te worden aangemoedigd. Op school moet men afstappen van de traditionele thema's en minder de nadruk leggen op taal- en stijlcorrecties. Van veel meer belang is het aanmoedigen van originele en spontane schriftelijke expressie. Het Canadese Ministerie van Onderwijs is zelfs zover gegaan om ook de teksten van kinder-

schrijvers via een auteurswet tegen straffeloos plagiëren te beschermen!

J. E. Shook, L.V. Marrion en L.O. Ollila, Primary children's concepts about writing. In : *Journal of Educational Research*, januari 1989, pp. 133–138. □

COMPUTERGESTUURDE ZELFSTUDIE VOOR BEGAAFDE LEERLINGEN

In het Amerikaanse secundair onderwijs blijft computergestuurde zelfstudie meestal beperkt tot drill- en praktijkoefeningen voor wiskunde en taal. Vooral de remediëring bij zwakke leerlingen staat daarbij centraal.

Vergelijkend onderzoek laat een aantal merkwaardige resultaten zien. Computergestuurde zelfstudie vergroot immers de kloof tussen meer- en minder-begaafden, tussen kinderen uit meer ambitieuze gezinnen en kinderen uit minder geïnteresseerde. Begaafde leerlingen leren inderdaad proportioneel meer en beter dan minder begaafden, die slechts een relatief kleine kennistoename verwerven.

Vroeger onderzoek bevestigt trouwens deze resultaten. De integratie van nieuwe media in het onderwijs rendeert veel beter bij begaafde leerlingen. De besluiten liggen dan ook voor de hand. In de school, met haar gebruikelijke heterogene bevolking, moet men ernstig werk maken van een gedifferentieerde werking. Zelfstudieprogramma's die hoger mikken dan het basisniveau van het leerplan voor de meer begaafde leerlingen én een persoonlijke begeleiding voor minder begaafde leerlingen. Op deze wijze kan men in dezelfde klas de hoogst mogelijke vooruitgang van elke leerling bereiken.

M. Hativa, Computer-based drill and practice in arithmetic widening the gap between high- and low achieving students. In : *American Educational Research Journal*, Herfst 1988, pp. 366–395. □

'T GRIFFELTJE TONGEREN HELPT KINDEREN MET WOORDBLINDHEID

Bijna 10 % van de beginnende schoolkinderen lijdt in mindere of meerdere mate aan dyslexie of woordblindheid. De ernst en de frequentie van deze leestoornis zou de veronderstelling mogen wettigen dat daaraan in het lager onderwijs veel aandacht wordt geschonken. Dat is niet zo en onderwijzers weten dikwijls niet eens van het bestaan van dyslexie af en interpreteren de symptomen verkeerd. In vele gevallen gaat het immers om normaal tot hoger begaafde leerlingen.

In Tongeren wil de pas opgerichte v.z.w. «'t Griffeltje» deze kinderen daadwerkelijk helpen.

Volgens initiatiefnemer *Jan Coenegrachts* zijn er momenteel slechts drie behandelingsmethoden die beloftevol zijn om hardnekkig leergestoorde kinderen te helpen. «Dit zijn in de eerste plaats de neuropsychologische behandelingsmethoden. Voorts zijn er degelijke computergestuurde orthodidactische programma's en tenslotte is in specifieke gevallen zelfs medicatie aangewezen. Ik durf te stellen dat we als centrum voor de regio Zuid-Limburg unieke therapieën bieden die de leerproblemen wetenschappelijk aanpakken. We hopen in de toekomst te kunnen samenwerken met P.M.S.-centra en (taak)leerkrachten.»

Inlichtingen: 't Griffeltje.

Tel. 012–26 22 06.

(Het Belang van Limburg) □

MET EEN LEGE LEI

Als leraar heb ik met interesse kennis genomen van het nieuwe boek van mijn werkgever, de minister van Onderwijs *Daniël Coens*. Ik kan mij dit boek jammer genoeg niet aanschaffen omdat ik dit schooljaar nog niet werd betaald.

(Lezersbrief – De Standaard)

□

KWALITEITSZORG IN HET ONDERWIJS

Hoe kunnen we inzichten uit het bedrijfsleven toepassen in het onderwijs? Met een concreet voorstel voor een betere kwaliteitsmeting door een vorm van centraal examen.

In de industrie stapt men af van uitsluitend kwaliteitscontrole op het eindprodukt. Er is *Integrale Kwaliteitszorg* (I.K.Z.) nodig. De controle moet niet op het einde van het productieproces plaats vinden, maar moet continu gebeuren. Er moet *In Process Control* (I.P.C.) zijn. De sleutel daartoe is *Statistical Process Control* (S.P.C.), samen met het continu verfijnen van het productieproces. I.K.Z. heeft in de industrie zijn nut bewezen en kan dit ook in het onderwijs.

Het eindprodukt is dan de student die het secundair onderwijs heeft voltooid. Als praktische handleiding voor I.K.Z. stipte *Deming*, statisticus en kwaliteitspecialist, 14 punten aan. Als men deze leidraad vertaalt naar het onderwijs, wordt dit :

1. Iedereen in het onderwijs moet de nieuwe, op kwaliteit gerichte beleidsvisie kennen en aanvaarden.
2. We schrijven duidelijke doelstellingen uit en een preciese planning om die te verwezenlijken.
3. We doen niet aan fragmentarische inspectie, maar houden statistische kwaliteitsmetingen.
4. We moeten problemen erkennen, stelselmatig opsporen en er zo snel mogelijk een oplossing voor zoeken.
5. Bij een energieke opleiding en bijscholing passen we moderne methodes toe.
6. Fouten en «verkeerd lopen» rapporteren we onmiddellijk.

7. We verbannen wantrouwen en vrees.
8. We zorgen voor een degelijke communicatie binnen het geheel van het onderwijs. Dus komt er afdelings- en vakoverschrijdend teamwork.
9. Slogans alleen doen het niet.
10. De leerkracht moet weer beroepsfierheid krijgen. Alles wat dit verhindert moet weggevoerd worden.
11. We dringen geen gedetailleerde leerplannen op.
12. We bouwen de school- en klas sfeer optimaal uit. Dan worden ook de resultaten beter.
13. Iedereen in de opleiding moet als evenwaardig beschouwd en behandeld worden.
14. Het beleidskader dient dermate gestructureerd te zijn, dat de vorige 13 punten dagelijks kunnen worden benadrukt.

KWALITEIT METEN

Ieder punt uit deze opsomming moet dieper uitgewerkt worden. Sommige worden reeds lang toegepast, weliswaar niet altijd vanuit de invalshoek van de kwaliteitsfilosofie. In dit artikel zal ik me beperken tot een nadere beschouwing van punt 3 : de statistische kwaliteitsmetingen. De verschillende toetsen en examens zijn tussentijdse controles in de loop van het leerproces van de leerling. Maar wat is de objectieve waarde daarvan? Ik heb het daarbij voornamelijk

over de talrijke klassen en scholen, waar het verliezen van één of enkele leerlingen dermate belangrijk is voor de opdrachten van het onderwijzend personeel, dat de vraagstelling en de beoordelingen «aangepast» worden. Ik wil die collega's niet het minste verwijt toesturen. Het is een niet te vermijden reflex van collegialiteit en/of zelfbehoud, zonder daarbij het sterk aandringen van sommige directies te vergeten. In elk geval blijft statistisch bekeken het aantal leerlingen voor elke leerkracht afzonderlijk klein, ook in ruime klassen.

Een mogelijke oplossing is een centraal examen voor heel Vlaanderen. Dat stelt echter allerlei praktische problemen en heeft ook nadelen, waarop ik hier niet verder inga.

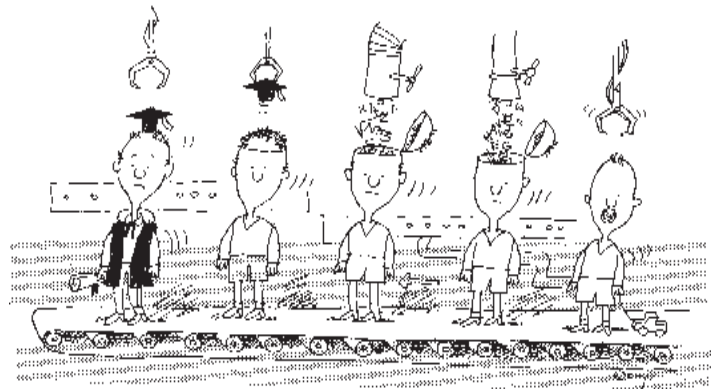
De basisidee van een gelijk en dus vergelijkbaar examen voor alle leerlingen van een bepaald leerjaar en afdeling en een centrale beoordeling lijkt mij nochtans fundamenteel om tot degelijke, betrouwbare statistische

opgestelde vragen (C.O.V.). Aan de leerlingen wordt gevraagd deze 3 vragen op een afzonderlijk blad te beantwoorden, zodanig dat een fotocopy naar een centrale verbeteringsdienst kan worden gestuurd. Verder verbetert de leraar gewoon de examenkopijen, inbegrepen de 3 C.O.V. en geeft zijn evaluatie.

VOORDELEN

Welke mogelijkheden biedt deze werkwijze ?

a. Een statistische verwerking met grafische voorstelling van de verdeling van de bekomen resultaten over heel Vlaanderen op de 3. C.O.V. en op elke vraag afzonderlijk, maakt het mogelijk elke leerling afzonderlijk én het klasgemiddelde te situeren. Dat geeft een goed beeld van het peil van de leerling en van de klas. Dit is een vrij objectieve norm, waarnaar de leerling zich kan richten voor de bepaling van zijn verdere studies. Deze basis is solider dan bijvoorbeeld een vergelijking met de cijfers be-

metingen te komen. Daarbij zullen factoren als «moeilijke-gemakkelijke» vragen en «strengere» beoordeling niet meer aan de orde zijn. Ik stel echter een variant van een centraal examen voor. Daarbij wordt een centrale vraagstelling ter plaatse in de school afgenomen. Neem bijvoorbeeld een examen wiskunde in het 5de jaar. De leraar stelt zoals gewoonlijk zijn 9 vragen op. De morgen van het examen krijgt hij echter 3 vragen onder omslag, centraal opgesteld en gelijk voor het gehele Vlaamse Onderwijs. De leraar schrapt 3 vragen uit zijn reeks van 9 – bij voorkeur analoge vragen – en vervangt die door de 3 **centraal**

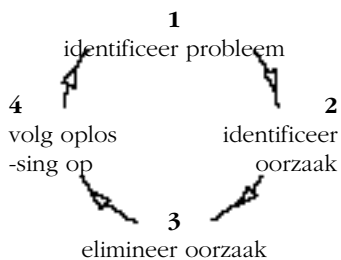
haald door oud-leerlingen in voorgaande jaren en hun resultaten in het hoger onderwijs. Een leraar past immers jaarlijks nogal gemakkelijk zijn normen aan het gemiddelde klaspeil aan.

b. Men kan als leraar het percentage behaald op de 3 C.O.V. vergelijken met het percentage behaald op de overige vragen. Dit is een aanduiding voor de moeilijkheidsgraad van de eigen vragen t.o.v. de C.O.V.

c. Verder kan men zijn eigen evaluatie op de C.O.V. vergelijken met de evaluatie van de centrale verbeteringsdienst. Dit geeft een aanduiding over de strengheidsgraad bij het evalueren.

De punten b en c geven in principe de mogelijkheid om na verloop van tijd tot een normering te komen voor zowel de vraagstelling als het evalueren. Dat kadert volledig in de *Integrale Kwaliteitszorg*. Verder is het niet onbelangrijk, dat je als leraar het gevoel hebt, dat je werk en inzet met een objectieve maatstaf worden beoordeeld. Dat is stimulerend voor de beroepsfierheid en daaruit kan weer motivatie geput worden om nog betere kwaliteit af te leveren.

Bovendien is al het statistisch materiaal erg waardevol voor de commissies van vakdidactici. Ze krijgen permanente feedback voor de voorgestelde leerplannen en pedagogische methodes. Voor kwaliteitszorg moet het proces in al zijn aspecten grondig beheerd worden. In het onderwijs is dat de vorming van de leerling. Mogelijke correcties, resulterend uit welke analyse ook, kunnen alleen succesvol ingevoerd worden als men het proces goed onder controle heeft. Als techniek hierbij kan de bekende kwaliteitscirkel van *Deming* gehanteerd worden :

De praktische uitvoering van het C.O.V.-concept vereist natuurlijk de samenstelling van een team «vragenstellers» per vak en per niveau. Die kunnen ook zorgen voor een zo objectief mogelijk evaluatieschema voor de antwoorden.

Ik meen dat dit systeem een gunstige invloed kan hebben op de leerling als eindprodukt en ook op het onderwijs verstrekt door elke positief ingestelde leerkracht. Bovendien blijft de autonomie van de leraar en de lokale schooljury gevrijwaard. □

André Fouquart, Leraar
I.H.S.R.-B.M.E. Gent

LERAARS WORDEN «GROENE MENSEN»

De zelfmoord van een 13-jarig meisje leidde in het Sint-Andreasinstituut te Oostende tien jaar geleden tot de uitbouw van «het groene mens-systeem». Directeur Eric Bruneel legt nu uit waarom hij het graag in elke school zag ingevoerd.

KLASSE vroeg enkele inspecteurs meteen om een reactie en ontdekt dat het gras toch altijd groener zal zijn aan de andere kant van de heuvel.

Een leraar zou opvoeder moeten zijn, iemand die het voor de jongere opneemt, voor diens persoonlijke groei- en levenskansen. Opvoeder zijn is dan een relatiegebeuren, een vorm van beschikbaarheid, een roeping.

Maar kan dat op school? Is er binnen het helse ritme van de prestatie-eisen nog wel ruimte en tijd voor rust en ontmoeting? De school wordt nog maar zelden ervaren als een (ideale) omgeving waar jongeren tot relatiebekwaamheid opgevoed kunnen worden. Toch willen leerlingen méér dan alleen maar een vakgerichte relatie met de leraar. Zij vragen om opvoeders, die hun leraarsrelatie als een diepmenselijke dimensie beschouwen en die zich echt engageren om als leraar steeds beschikbaar te zijn. De meeste leraars proberen door hun onderwijs-leerproces heen de leerlingen wel tot relatiebekwaamheid op te voeden en ook het daartoe noodzakelijke affectieve klimaat te creëren. Nog te veel leraars doen op dit vlak echter aan «toevallige» opvoeding. Willen we immers tot een doelbewuste aanpak komen om binnen het leerproces leerlingen

relatiebekwaam te maken, dan moet hiervoor structureel ruimte worden gemaakt.

Het *groene-mens-systeem* kan een antwoord bieden. Het is een dynamisch project dat ruimte schept om de relatie leraar-leerling eerst levenskansen te geven en nadien te bevorderen. Dit systeem functioneert reeds tien jaar op het *Sint-Andreasinstituut* van Oostende. De zelfmoord van een meisje van dertien was er de directe aanleiding toe. Achteraf bleek immers dat sommige klasgenoten van haar plan op de hoogte waren geweest, maar tot aller verbijstering had geen enkele leraar daar enig signaal van opgevangen en –het meest schokkend– bleek op het fatale moment eigenlijk geen enkele leraar voor haar bereikbaar te zijn geweest. Alhoewel men ervan overtuigd was dat de sfeer tussen leraars en leerlingen op de school goed was, moest men nu wel toegeven dat men ergens had gefaald. Men moest inderdaad constateren dat maar weinig leerlingen met hun problemen bij hun leraars terecht konden, en dat wie er het meeste behoefte aan had, er nog het minst

de kans toe kreeg. Men ging dan op zoek naar een «systeem» om de leraars voor hun leerlingen beter bereikbaar én beschikbaar te maken : het *groene-mens-systeem* was geboren !

ZELF KIEZEN

Om te voorkomen dat leerkrachten er een reclamecampagne rond bouwen, bezoekt de directeur zelf alle klassen en legt hij het *groene-mens-systeem* uit. De leerlingen krijgen een briefje waarop zij dienen te vermelden welke volwassene op school zij als «hun» groene mens kiezen. In elke hal van de school staan er dozen voor deze briefjes. Er is echter geen enkele verplichting : *de leerlingen mogen een groene mens kiezen, maar moeten niet!* Na het samenstellen van de overzichtslijsten vraagt de directeur aan alle gekozen groene mensen of ze op de verzoeken willen ingaan. Nadien spreekt de groene mens de leerling zelf aan.

Deze hele operatie gebeurt zeer discreet om rivaliteiten tussen de leerkrachten te voorkomen. In principe weten de leraars van mekaar niet, wie wel of wie niet en door hoeveel leerlingen hij/zij gekozen is; ze pra-

ten er ook met mekaar niet over; kortom, zowel bij het organiseren als bij het functioneren van het groene-mens-systeem dient aan de leerlingen steeds de nodige discretie te worden gewaarborgd. Een vertrouwensrelatie kan immers moeilijk op het publieke forum gedijen! De groene mens staat steeds ter beschikking van de leerlingen. Ook buiten de schooluren en tijdens de vakanties kunnen de leerlingen een beroep op hem doen. Dit systeem verlaagt de drempelrees. De leerling weet immers dat dié volwassene voor hem echt beschikbaar is.

En of ze er gebruik van maken! Ze komen niet alleen als ze in de rats zitten, maar ook voor een gezellige babbel, gewoon om eens iets te vertellen. Door deze (stilaan gegroeide) vertrouwensrelatie is er immers steeds een volwassene die naar hen luistert, die voor hen belangstelling heeft! Hij benadert de jongere als mens-in-ontwikkeling. Als hij daarvoor een beroep moet doen op externe hulp (P.M.S.-centrum, sociaal werker, arts, ouders), spreekt hij dat eerst af met de leerling, zodat de vertrouwensrelatie niet verbroken wordt.

De leerlingen ervaren het als een goed, zelfs noodzakelijk systeem. Hun leraar, die ze als mens beter leren kennen, kunnen ze nu ook makkelijk benaderen en ze vinden het fijn dat er op school *iemand* is, die méér dan de andere leraars om hen bekommerd is. Zo zijn er veel leerlingen die zes jaar lang steeds dezelfde groene mens kiezen! En zelfs al kiezen ze niemand, door de (groene-mens-)sfeer op school wordt een open contact met volwassenen als vanzelfsprekend ervaren. Hun enthousiasme zouden ze dan ook graag zien overwaaien naar andere scholen: ze vinden inderdaad dat er in alle scholen *groene mensen* moesten zijn.

ECHTE LERAARS

De mogelijkheden van dit systeem bevestigen sterk de leerkrachten in hun rol als opvoeder of ze krijgen hiertoe alleszins de kans. Ze worden als het ware door de leerlingen opgeroepen. Als een jongere

vraagt: «*Wil je voor mij zorgen?*», raakt dat de mens zeer diep..., maakt dat nieuwe energie vrij... verhoogt dat de inzet. Door dit gewijzigd relatiepatroon tussen leerling en leraar groeit er stilaan een andere sfeer op school: in plaats van een gezagsrelatie, groeit er een vertrouwensrelatie. Daar hebben het leerproces én de affectieve opvoeding baat bij.

Een klastitularis heeft de zorg voor de klasgroep als dusdanig. Een groene mens daarentegen heeft alleen maar de zorg voor de leerling die hem koos en die in vertrouwen naar hem toekomt. Aangezien hun functies verschillend zijn en van in den beginne zo afgesproken, hoeft men geen onderlinge spanningen tussen klastitularis en groene mensen te vrezen.

Wel is er het probleem dat metertijd sommige groene mensen nogal sterk emotioneel aan hun leerlingen gebonden raken. Als dan deze vertrouwensrelatie afgebroken wordt, kan dat pijn doen. Het is goed dat groene mensen dit vooraf realistisch inbouwen.

BUITENKANS

Leerlingen én volwassenen gaan samen op weg, soms een beetje moeizaam, maar toch met het nodige vertrouwen. Te mogen ervaren dat een relatie met jonge mensen kan, doet vele groene mensen goed. Dat beiden daardoor meer mens worden, geeft aan hun leven een andere dimensie.

Deze bijdrage is maar een aanzet om de leraarsopdracht, in een zeer specifiek relatiepatroon tot de leerling, te belichten. De jongere neemt daartoe zelf het initiatief en tekent zelf de grenzen ervan. De ervaring heeft ons in al die jaren geleerd dat het *groene-mens-systeem* echt een buitenkans is voor de leerling die een evenwichtige volwassene kan worden, en voor de leraar die zo het *volle* leraarschap kan bereiken.

Directeur Eric BRUNEEL

TE GEHEIMZINNIG

Het systeem is goed, maar de sfeer van geheimhouding lijkt me ongezond.

Waarom die geheime rendezvous-sfeer, die te veel aan het «Kom-eens-op-mijn-kamer-syndroom» herinnert! Waarom die sterk emotionele band, die heel wat andere problemen veroorzaakt?

Het lijkt me heel wat gezonder de klassevoogd én de P.M.S.-psycholoog te laten helpen. Als een psychologische moeilijkheid slechte studieresultaten veroorzaakt, moet de klasseraad toch een verklaring krijgen. De klasseraad moet deontologisch nadien gewoon zwijgen en het schoolhoofd moet eventuele loslippigen tot de orde roepen. Ook de schoolarts moet soms geraadpleegd worden. Waarom die secreete afspraken met psychologisch niet-geschoolde leraars?

Ere-Inspecteur J. Mertens

VERRIJKENDE DISCUSSIE

Ik ben het grondig oneens met het standpunt van ere-collega Mertens waar hij het heeft over het «Kom-eens-op-mijn-kamer-syndroom». Dit lijkt mij volkomen uit de lucht gegrepen. Anderzijds deel ik zijn bezorgdheid niet dat het initiatief bestaande institutionele instanties als de klasvoogd, de klasseraad, de P.M.S.-psycholoog en de schoolarts, zou beletten hun specifieke rol te vervullen. Het ene moet niet noodzakelijk het andere uitsluiten.

Het pleit voor de initiatiefnemers dat zij niet over één nacht ijs zijn gegaan om hierover te publiceren, maar gedurende een decennium hebben geobserveerd vooraleer hun bevindingen openbaar te maken.

De publikatie kan een discussie op gang brengen die verrijkend kan zijn voor alle instellingen en alle onderwijsgevenden, waarbij eventuele zwakke punten zouden kunnen worden bijgestuurd en (lieft opbouwende) kritiek kan worden geformuleerd.

Inspecteur G. Mannekens

**PAASEILAND : GEEN
RAADSEL VOOR LEER-
KRACHTEN**

Op Paasdag 1722 ontdekte de Zeeuwse admiraal Jacob Roggeveen op 3.200 km ten westen van de Zuidamerikaanse kust een nieuw eiland en noemde het «Paasch Eyland». Honderden kolossale bustes stonden over het eiland verspreid. Zijn het geheimzinnige wachters ? Zijn het goden...?

De organisatoren willen, na het Senckenberg Museum van Frankfurt, met deze tentoonstelling een antwoord geven op de vele vragen die rijzen rond het transport en de functie van deze moai's of stenen beelden. Prachtige hout- en indrukwekkende steensculpturen zijn stille getuigen van een volk, wiens toch al moeilijk bestaan plots werd verstoord door slavenjagers.

Twee natuurgetrouwe afgietsels én Pou Hakanonongo, één van de 4 moai's die zich buiten het Paaseiland bevinden, vormen de pronkstukken van deze ten-

toonstelling.

Op maandag 5 februari worden om 10 u. en om 14 u. twee speciale informatiebezoeken georganiseerd voor de Nederlands-talige leerkrachten. Bij deze gele-genheid wordt de leerkrachten een lesprogramma aangeboden.

«Paaseiland, een raadsel?», Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, Jubelpark, 1040 Brussel, van 26 januari tot 29 april, van 10 u. tot 17 u., op woensdag tot 22 u., op maandag gesloten. Inlichtingen : Tel. 02-734 40 11. □

**IS EETWAAR NOG
EETBAAR?**

Waarom maken we ons ongerust over ons voedsel? Hoe komen vreemde bestanddelen erin terecht? Hoeveel hormonen zitten er in het vlees? Welke invloed heeft de vervuiling op de vis die we eten? Zijn industriële producten ongezond?

Op al die vragen (en nog veel meer) geven negen profes-

soren een antwoord tijdens een symposium op donderdag 15 maart van 9 u. tot 16 u. in de grote aula te Leuven. Het Vlaams voorlichtingscentrum voor de voeding verwacht daarop alle diëtisten, huishoudregentes, leerkrachten «voeding» en «hotel», P.M.S.- en M.S.T.-verpleegkundigen, lesgevers in verenigingen en andere geïnteresseerden. Deelnemen kost 480 fr. Veiligheidshalve is in die prijs géén maaltijd begrepen, wél een syllabus.

Inlichtingen en inschrijvingen : Vlaams voorlichtingscentrum voor de voeding, Kortenberglaan 176, 1040 Brussel. Tel. 02-733 84 54. □

FRISSE SCHOOLREIZEN

Leerlingen uit de 2de en 3de graad van lagere scholen kunnen in Hasselt een originele schoolreis meemaken. Studenten van de normaalschool Bokrijk-Maasmechelen hebben er 13 routes uitgewerkt en spelen er zelf voor gids. Elke route raakt een ander thema aan : hoogte, spreekwoorden, gebruik, media, uniformen enz. Deelnemers kunnen hun ervaringen later ook in hun eigen woonplaats toepassen. Elke deelnemer krijgt trouwens een dagboek met tekeningen, foto's en vragen. 's Namiddags volgen ze in het cultureel centrum de sterk visuele voorstelling «Alice Alice» door het Zuidelijk Toneel uit Eindhoven.

Deelnemen kost 250 fr., lunch inbegrepen. Mogelijke data 28, 29, 31 mei en 1 juni telkens van 10 u. tot 16 u. Inlichtingen : K.C. Hasselt. Tel. 011-22 99 31. □

**CONFRONTATIE MET
KUNST**

Het Brusselse Atelier 340 confronteert het werk van de Poolse kunstenaar Wladyslaw Hasior met dit van onze landgenoot Camiel Van Breedam. Alhoewel afkomstig uit twee heel verschillende socio-politieke contexten, vertoont hun werk een grote overeenkomst. In het

verlengde van het constructivisme en als reactie op de lyrische abstractie doen hun assemblages, collages, objecten, enz een beroep op onze verbeelding en bezinning.

Wladyslaw Hasior : «Opdat de fantasie haar materiële neerslag vindt in een heerlijk verschijnsel, opdat het wonder zich herhaalt dat «het woord lichaam werd», moet men eerst deze vonk die in het woord «kunst» verborgen zit, aanblazen tot het vuur in de fantasie.» Een boeiende confrontatie.

Atelier 340, De Rivierendreef 340, 1090 Brussel, nog tot 25 februari 1990, van 11 u. tot 19 u., op maandag gesloten. Inlichtingen: Tel. 02-424 24 12. □

**BRUGSE
SCHILDERSCHOOL IN HET
ZONNETJE**

Ongeveer 75 werken van 37 bekende en minder bekende kunstenaars worden in één tentoonstelling gegroepeerd n.a.v. de vernieuwing en herinrichting van de benedenzalen van de Brugse Hallen. Tegelijk wordt het boek van kunstenaar-historicus-folklorist *Guillaume Michiels* over hetzelfde onderwerp voorgesteld. Zijn boek belicht leven en werk van liefst 111 Brugse kunstschilders uit de 19de en de 20ste eeuw. Het wordt uitgegeven door de v.z.w. Westvlaamse Gidsenkring, Julius Delaplacestraat 13, 8310 Brugge, waar het nu reeds besteld kan worden. Het boek telt zowat 150 blz. (meer dan 50 foto's) en zal ongeveer 600 fr. kosten.

«De Brugse School, 125 jaar Brugse schilderkunst (1840-1965)», Brugse Hallen, 8000 Brugge, van 20 januari tot 4 maart 1990. Inlichtingen: Persdienst, Stadhuis, 8000 Brugge. Tel. 050-44 81 00. □

**DE AARDE : EEN VREEMDE
EN KWETSBARE PLANEET**

Waarom is onze planeet zo uniek? Wat is haar plaats in het heelal? Hoe zit onze planeet in mekaar? Hoe is hier leven kunnen ontstaan? Heeft onze pla-

neet nog een kans om «de beste aller werelden» te blijven?

Een tiental auteurs, geologen, geografen, paleontologen, biologen, weerkundigen, voor het merendeel lid van de Geologische Vereniging Tellus, proberen deze vragen te beantwoorden. *Dirk Goossens* (red.) en zijn mede-auteurs hebben van dit werkstuk, «De derde planeet», een indrukwekkend naslagwerk gemaakt. Een schat aan informatie wordt hier in een voor iedereen begrijpbare taal gepresenteerd.

De geest van het boek wordt trouwens zeer sprekend door *Gerard Bodiflé* uitgedrukt in het voorwoord: «Het verbazingwekkende van deze planeet zijn wijzelf, degenen die zich daarover te weinig verbazen.»

Belangstellenden kunnen dit boek bestellen bij **Geologische Kring Tellus, Aarschotsesteenweg 234, 3111 Wezemaal. De prijs bedraagt 795 fr. + 30 fr. verzendingskosten. Dirk Goossens (red.), De Derde Planeet. Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 360 blz.** □

KINDERPOEZIE VOOR EUROPA

Al 10 jaar is 21 maart de Werelddag van de Kinderpoëzie. De actie, die gesteund wordt door Unicef en Unesco, staat dit jaar in het teken van «Het goede nieuws en Europa». Nu neemt Vlaanderen voor het eerst echt actief deel. Alle kinderen **jonger dan 13 jaar** mogen zelf een gedichtje schrijven en het eventueel illustreren. Tot 3

februari kunnen ze per school verzameld worden op poëziemuurkranten. Daarna probeert elk kind zijn gedicht te verkopen voor 50 fr. De opbrengst is bestemd voor Artsen Zonder Grenzen en de Vierde Wereld. Een kopie van de gedichten wordt **vóór 24 februari** bij de jury verwacht en tijdens de gala-avond op 21 maart worden de laureaten bekend gemaakt. Per landstaal is er een **buitenlandse reis** te winnen en de geselecteerde gedichten worden op verscheidene plaatsen in Vlaanderen tentoongesteld.

De organisatoren willen zelfs jeugdschrijvers en dichters naar de school sturen om het initiatief toe te lichten en de kinderen op weg te helpen.

Inlichtingen : Wedstrijd Kinderen en Poëzie, Waversesteenweg 150, 1050 Brussel. □

HAAL MODERNE KUNST NAAR U TOE

De Koning Boudewijnstichting organiseert i.s.m. de Kredietbank en de Federatie van Erkende Vlaamse Culturele Centra een reizende educatieve tentoonstelling over hedendaagse kunst. Alle secundaire scholen kunnen met hun leerlingen deze tentoonstelling bezoeken in een cultureel centrum in hun buurt. Bij dit initiatief horen een vormingspakket voor de leerkrachten, vormingsdagen, een werkboek en een aangepaste catalogus. De leerlingen worden daarenboven uitgenodigd om deel

te nemen aan een tekenwedstrijd. **Inlichtingen : Koning Boudewijnstichting, Brederodestraat 21, 1000 Brussel. Tel. 02-511 18 40.** □

INFO-DAGEN VLAAMSE UNIVERSITAIRE INSTELLINGEN

Vanaf 3 februari organiseren de Vlaamse Universitaire Instellingen weer informatiedagen voor toekomstige studenten. Hierna geven we de verschillende adressen waar u nadere informatie en preciese data kunt verkrijgen.

- K.U.L., Dienst voor Studietoelagen, Naamsestraat 63, 3000 Leuven, tel. 016-28 43 11.
- K.U.L.A.K., Dienst voor Studietoelagen, Universitaire Campus, 8500 Kortrijk, tel. 056-21 79 31.
- R.U.G., Adviescentrum voor Studenten, Sint-Pietersplein 7, 9000 Gent, tel. 091-23 88 77.
- V.U.B., Dienst voor Studietoelagen, Pleinlaan 2, 1050 Brussel, tel. 02-641 23 18.
- R.U.C.A., Dienst voor Studietoelagen en Studentenbegeleiding, Groenenborgerlaan 171, 2020 Antwerpen, tel. 03-218 04 90.
- U.F.S.I.A., Dienst voor Studietoelagen en Studentenbegeleiding, Prinsstraat 14, 2000 Antwerpen, tel. 03-220 46 32.
- U.I.A., Dienst voor Studietoelagen, Universiteitsplein 1, 2610 Wilrijk, tel. 03-820 21 21.
- L.U.C., Dienst voor Studietoelagen, Universitaire Campus, 3610 Diepenbeek, tel. 011-22 99 61.
- U.F.S.A.L., Dienst voor Studietoelagen, Vrijheidslaan 17, 1080 Brussel, tel. 02-427 99 60. □

GIDS KUNST IN VLAANDEREN

Onder deze titel brengt Kluwer een losbladige inventaris van de beeldende kunst, film en video, letteren en podiumkunsten op de markt. U krijgt een overvloed aan praktische informatie over kunstbeoefening en -consumptie, zoals bijvoorbeeld over de

bestaande opleidingen, de rol van de media en de onderscheiden verspreidingskanalen. Ook alle actoren van overheidsinstanties en advies- en overlegorganen tot beroepsverenigingen, worden grondig belicht.

Juridische, financiële, sociale en fiscale reglementeringen worden zeer bevattelijk toegelicht. Uiteraard worden daarnaast ook de kunstpromotie en -bevordering niet vergeten. Uiteindelijk wordt dit een echt naslagwerk : een combinatie van gegevensbank en inzichtelijke informatie.

Het basiswerk kost 2.495 fr. en omvat 300 blz. in een linnen opbergband. De driemaandelijke aanvullingen worden afgeleverd tegen 7,5 fr. per blz.

Inlichtingen : Kluwer Wetenschappelijke Uitgeverij, Santvoortbeeklaan 21-23, 2100 Deurne, tel. 03-360 02 68. □

POEZIE PER TELEFOON

Het gezeur beu? Als u 091-24 32 43 draait, hoort u de poëzietelefoon. Telkens met een nieuw gedicht. Toen wij opbelden hoorden we de stem van Remco Campert op CD over sterven en muziek. Dat is maar één van de vele initiatieven van het tienjarige Poëziecentrum Gent: een winkel vol gedichten, een bibliotheek met 7.000 titels, een knipselarchief en honderden, documentatiemappen.

Vanaf nu verschijnt de Poëziekrant ook als een nieuw magazine. Je krijgt telkens 48 pagina's met en over poëzie. Zes nummers kosten 750 fr. Interessant voor onderwijs zijn de schitterende posters waarop werk van een dichter en een beeldend kunstenaar zijn samengebracht. Voor 700 fr. krijg je

zo 6 posters in vierkleurendruk. Er is een reeks voor kinderen en een voor jongeren.

Poëziecentrum, Hoorn-straat 11, 9000 Gent.
Tel. 091-25 22 25. □

SCHRIJVEN VOOR PRIJZEN

De *Jaarlijkse Prijs van de Stad Gent voor Nederlandse Literatuur* wordt in 1990 voorbehouden aan toneel, luisterspelteksten of scenische scripts voor televisie. Daarnaast heeft men ook de *Wetenschappelijke Prijs van de stad Gent* dit jaar voorbehouden aan een studie van geschiedkundige, oudheidkundige of folkloristische aard met Gent als onderwerp.

Enkel niet bekroonde werken, die tevens onuitgegeven zijn of sinds ten hoogste vijf jaar zijn gepubliceerd, van auteurs die op 1 januari 1990 geen 40 jaar oud waren, komen voor deelneming in aanmerking. Uiterste inzendingdatum : 30 april 1990.

Inlichtingen : Dienst Culturele Zaken, Sint-Pietersplein 10, 9000 Gent, Tel. 091-21 19 16.

SNEL : EEN BEURS (DUITS) VOOR UW LEERLINGEN

Jongeren van 16 tot 18 jaar kunnen nu een beurs krijgen voor een cursus Duits te Wolfshagen (Essen) in de zomervakantie 1990 (waarschijnlijk juli). In België wonende leerlingen met minimum 2 jaar degelijke resultaten in de lessen Duits kunnen door hun instellingshoofden worden voorgedragen.

Daar voor deze cursus slechts 10 leerlingen in aanmerking komen, worden de instellingshoofden verzocht slechts twee leerlingen voor te stellen. Zij maken een verklaring (in het Duits) op over de resultaten van deze leerlingen alsook over hun algemeen gedrag. Leerlingen met Duits als moedertaal of die reeds van een officiële uitwisseling met de Bondsrepubliek hebben genoten, komen echter niet in aanmerking.

Het cursusgeld en de verblijfkosten worden vergoed door de Duitse overheid; de

reiskosten (vanaf Brussel) door de Belgische overheid. De leerlingen moeten dus enkel instaan voor hun verzekering, zakgeld en verplaatsing tot Brussel.

Inzending (tot uiterlijk 2 februari) : Ministerie van Onderwijs, Bestuur Gemeenschappelijke Diensten voor Onderwijs, t.a.v. Mevr. P. Corbeels, Koningsstraat 138, 1000 Brussel, tel. 02-211 43 12, met vermelding van naam, adres, geboortedatum, studierichting en klas van de kandidaten en naam en adres van de onderwijsinstelling. □

TECHNISCH-WETENSCHAPPELIJKE BOEKENBEURS

Duizenden recente werken over elektronica, mechanica, bouwkunde, scheikunde, wiskunde, enz. worden tentoongesteld in Oostende. Ook aan management zal bijzondere aandacht geschonken worden. Naast het aanbod van binnen- en buitenlandse uitgeverijen zullen tal van firma's werken voorstellen die niet in de boekhandel te vinden zijn.

Katholieke Industriële Hogeschool West-Vlaanderen, Zeedijk 101, 8400 Oostende, tel. 059-50 89 96, van 12 tot 18

februari, telkens van 10 u. tot 18 u. (op vrijdag tot 20 u.). □

ONDERWIJZER WINT STAATSPRIJS

Veel onderwijsmensen kunnen schitterend schrijven. *Johan Ballegeer* is gepensioneerd en kreeg zopas de Driejaarlijkse Staatsprijs voor Jeugdliteratuur.

In zijn boek «Geen meiden aan boord» heeft hij het over de IJslandvaarders eind vorige eeuw. Volgens de jury sluit zijn authentieke vertelkunst nauw aan bij de grote Vlaamse traditie. Vroeger las hij zijn manuscripten altijd voor aan zijn eigen leerlingen voor ze aan de drukker toe te vertrouwen. «Mijn klas was steeds mijn beste jury», zegt hij nu.

In de meeste van zijn verhalen krijgen geschiedenis en volkskunde ruime aandacht. Aanbevolen jeugdboeken. □

VLAAMS EXPRESSIONISME IN GENT

Gent biedt ons voor het eerst een ruim overzicht van het expressionisme, dat begin van deze eeuw toonaangevend was in Vlaanderen. Deze tentoonstelling vertelt ons welke rol de Vlaamse kunstenaars speelden in de Eu-

ropese moderne kunst, waar stromingen zoals het Duitse expressionisme of de Neue Sachlichkeit, het kubisme en het surrealisme hun invloed deden gelden. Talrijke minder bekende kunstenaars zijn vertegenwoordigd, maar ook het galerijwezen, de kunstkritiek, de tentoonstellingen en de toenmalige tijdschriften worden belicht.

«Vlaams Expressionisme in Europese context 1900-1930», Museum voor Schone Kunsten, Citadelpark, 9000 Gent, van 10 maart tot 10 juni, van 10 u. tot 17 u.30, gesloten op maandag.

Inlichtingen: 091-22 17 03. □

PROFICIAT

We ontvingen een dertigtal inzendingen voor de wedstrijd om een voorpagina voor dit blad te ontwerpen. Die waren van een uitzonderlijk niveau. Allemaal hartelijk dank.

De jury selecteerde het ontwerp van *Marita Schapmans* en prijst daarmee ook de totale inzending van de Gemeentelijke Academie voor Beeldende Kunsten van Heusden-Zolder. Klasse !

De winnaar mag op onze rekening voor 10.000 fr. boeken kopen. □

NU KRIJGT U

• ***KLASSE*** •

MAANDBLAD VOOR ONDERWIJS IN VLAANDEREN

Een nieuw magazine. Fris naar vorm en inhoud.

Tien keer per jaar dossiers en reportages over wat er écht leeft in het onderwijs.

Een overzicht van de binnen- en buitenlandse pers.

Adressen, activiteiten en ideeën. Een forum voor standpunten en lezersbrieven in een open dialoog.

KLASSE... uw persoonlijke gids voor actief onderwijs in Vlaanderen.

Elke school krijgt telkens **twee gratis exemplaren**.

Maar natuurlijk wilt u **KLASSE** in huis. Dat kost 700,- fr. voor een jaargang van 10 nummers.

Leerkrachten hebben recht op een speciaal tarief: 450,- fr.

Storten of overschrijven op rekening 000-2005310-29 van

Ministerie van Onderwijs

Diensten Informatie en Bibliotheek

Koningsstraat 150

1000 Brussel

met vermelding van naam, voornaam, functie/beroep en adres.
